

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՇՏՏԱԹԵՐԹ

Երկուշաբթի 01 Յուլիս 2019 - Թիւ 13

Հրատարակչութիւն՝

Արեւմտեան Հայաստանի
Ուսումնասիրութիւններու Կեդրոնի

Հետադարձ կապ
mfa@warmeniagov.com

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին էջ	1
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն	2
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւն	5
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարան	7
Կրթութիւն եւ գիտութիւն - Պատմական	8
Կիլիկիա	11
Արեւմտեան Հայաստանի Մտաւորականութիւն	12
Պետական փաստաթուղթեր	14
Վերջին էջ	18

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԻՐ

Երկուշաբթի 01 Յուլիս 2019 - Թիւ 13

Նախագահ Արմենակ Աբրահամեանի նամակը Ճապոնի Օսաքա քաղաքին մէջ տեղի ունեցած G20 գագաթնաժողովի նախօրէին - Մանրամասնութիւնները էջ 2 -

Ռուսական Infoteka կայքը կ'արձականքէ:

«Արեւմտեան Հայաստանի Նախագահը Արեւմտեան Հայաստանի վերականգման կոչով կը դիմէ Պուտինին եւ Թրամփին»
https://infoteka24.ru/2019/07/02/39288/?fbclid=IwAR373opMCacDNtIFwwC-g9wHhPDa-vExXtyH2xC6bq_cYeVuMN9vYULCW2A

Իսկ Ազերիները կ'անդրադառնան թէ:

«Արեւմտեան Հայաստանը Թուրքիոյ 12.6 Թրիլլիոն Եւրոյի փոխհատուցում կը ներկայացնէ»
https://haqqin.az/news/153491?fbclid=IwAR3FfitPMfLXBqAdwG_Dfr39ValTfC-L4pR4MqnlitA2klc0ApZHKn4fyo

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

Վարչապետ Գարնիկ Սարգիսեանի աշխատանքային այցելութիւնը Իտալիա
- Մանրամասնութիւնները էջ 5 -

Նախագահական հրամանագիր N°72 – 2019.06.20

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահը լիազօրուած է վաւերացնելու 1951 թ. ի Պայմանադրութիւնը, 1954 թ.-ի Պայմանադրութիւնն ու 1944 թ. -ի Չիկագոյի Պայմանադրութիւնը, եւ կոչ կ'ընէ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան բարեխիղճօրէն հետեւելու անոնց եւ բոլոր այն կէտերուն, զորս անոնք կը պարունակեն:

- Մանրամասնութիւնները էջ 4 -

Ո՞ՎՔԵՐ ԿԸ ԼՍԵՆ ՈՏՆԱԶԱՅՆԵՐԸ ԲԱԶՄԱԲԵԻԵՌԻ ՅԱՌԱԶԸՆԹԱՑԻՆ

ՄԵԹՐ ԳԱՍՊԱՐ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

- Ամբոջական յօդուածը էջ 12 -

ՍՏՈՐԱԳՐԱՀԱՒԱՔ

ՍՏՈՐԱԳՐԱՀԱՒԱՔԻ ԱՐԴԻՆՔՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒԻՆ ՄԱԿԻ ԲՈՒՐ ՊԵՏՈՒԹԻՆՆԵՐՈՒՆ

Սոյն ստորագրահաւաքի նպատակն է ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարութեան եւ անդամ պետութիւններուն առջեւ ներկայացնել Հայ ժողովուրդի փաստացի եւ վճռական որոշումը՝ տէր կանգնելու Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներուն մինչեւ անոնց լիարժէք իրականացումը, վերականգնելով ազատ եւ ինքնիշխան Արեւմտեան Հայաստանը:

Ստորագրահաւաքի բովանդակութեան ծանօթանալու համար սեղմեցէք հետեւեալ կապը

<https://warmeniagov.com/armenian>

Ստորագրելու համար լրացուցէք ձեր տուեալները եւ սեղմեցէք ՍՏՈՐԱԳՐԵԼ

Ծանօթ: Ձեր անձնական տուեալները կը մնան գաղտնի եւ իրապարակման ենթակայ չեն

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն

Նախագահ Արմենակ Աբրահամեանի նամակը Ճապոնի Օսաքա քաղաքին մէջ տեղի ունեցած G20 գագաթնաժողովի նախօրէին

Ճապոնի Օսաքա քաղաքին մէջ տեղի ունենալիք G20 գագաթնաժողովի նախօրէին

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԱՆՈՒՆՈՎ

Ռուսաստանի Դաշնութեան եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Նախագահներ,
Յարգարժան Պարոնայք՝

Վլադիմիր Պուտին եւ Դոնալդ Թրամփ

ժողովրդական հին արածը կ'ըսէ. «Իմաստութիւնը ստացէք խելագարներէն»

Յայ երաժիշտ Կոմիտասը, որու ծննդեան 150 ամեակն է այս տարի, իր կեանքը նուիրած էր Յայկական հազարամեակներու երաժշտական մշակոյթի վերականգնման առաքելութեան համար: Մարդու հոգին լուսաւորող իր երաժշտական ստեղծագործութիւնը ան ներկայացուցած էր Եւրոպայի շատ մը քաղաքներուն մէջ, ինչպէս Բեռլին, Փարիզ, Լոնդոն, ժընեւ, Լոզան եւ այլն, եւ արժանացած էր քաղաքակիթ աշխարհի հմայքին ու յարգանքին: Այդ պատճառով իսկ 1915 թուականի Ապրիլ 24-ին, երբ երիտթիւրքական վարչակարգը շուրջ 600 հայ մտաւորականներու հետ ձերբակալեց նաեւ Կոմիտասին, ողջ Եւրոպական եւ Ամերիկեան դեսպաններու միջնորդութեամբ՝ ան ազատ արձակուեցաւ եւ վերադարձաւ Կոնստանդնուպոլիս:

Կոնստանդնուպոլսոյ մէջ ատելութեան մթնոլորտն ու հայերու զանգուածային կոտորածներուն մասին լուրերը խաթարեցին անոր զգայուն հոգեկան վիճակը, եւ ան դարձաւ խելագար: Ողջ մարդկութեան հոգեւոր իմաստութիւն եւ լոյս տարածողը՝ Յայ խելագար:

Յայ ժողովուրդը մարդկութեան երբէք վնաս չէ հասցուցած, այլ ընդհակառակը: Այսօր երկրագունդին վրայ չկայ որեւէ երկիր՝ որտեղ հայ անհատը կամ համայնքը դրական եւ կարուցողական ներդրումներ կատարած չըլլայ: Ժամն է այսօր որ աշխարհի ողջմիտ, խաղաղասէր եւ մարդկութեան բարգաւաճ ապագայով մտայնօգ պետութիւնները մէկ անգամ ընդմիշտ որոշեն արդարութեան հնարաւորութիւնը տալ մեր ժողովուրդին, որ միայն երախտապարտութեամբ պիտի ընդունի այդ որոշումը, ու դառնայ տարածաշրջանի եւ աշխարհի համար խաղաղութեան, կայունութեան եւ բարգաւաճման դրական գործօն:

Յարգելի Պարոնայք,

Արեւմտեան Յայաստանի իրաւունքներու վերականգնումով, մինչեւ անոր լիարժէք եւ կատարեալ անկախութիւնը ըստ միջազգային օրէնքի հիմքերուն եւ սկզբունքներուն, միջազգային ընտանիքին կողմէ ան պէտք է ընկալուի հետեւեալ ձեւով.

1. Արեւմտեան Հայաստանը, 2011 թ-ի Մարտ 29-ին ընդունելով «ԶԷՉՈՔ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՆՁԵՐՈՒ ԻՐԱՌՈՒԼՔՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՐՏԱԲՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿ» ՀԱՄԱԿԱ, 1907 թ.-ի 18 ՅՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՊԱՅՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ (Convention V), եւ որոշելով ԱՐԵՎՄԵՆԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԵՎՄԵՆԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՇՏԱԿԱՆ, ԶԻՆՈՒԲԱԾ, ԴՐԱԿԱՆ ԶԷՉՈՔՈՒԹԻՒՆԸ որպէս մարդկութեան եւ հայութեան իրաւական ուղիղ ճանապարհ՝ խուսափելու համար ազգամիջեան եւ միջկրօնական բախումներէ, նաեւ հակամարտութիւններէ եւ պատերազմներէ, **ան կ'երաշխաւորէ դառնալ միջազգային ընտանիքի վստահելի գործընկերը՝ թէ տարածաշրջանային եւ թէ միջազգային խաղաղութեան, կայունութեան, եւ փոխադարձ շահերու ապահովման արումներով:**

2. Արեւմտեան Հայաստանի իրաւաքաղաքական թղթածրարը, իր հողային, քաղաքական, մշակութային եւ մարդկային իրաւունքներուն կողքին կը պարունակէ նաեւ նիւթական փոխհատուցումներու մասը, որու ընդհանուր գումարը, ըստ միջազգային օրէնքով ընդունուած հաշուարկներուն, 2015 թուականի դրութեամբ կը կազմէր 12.6 Տրիլիոն Եւրո: Արեւմտեան Հայաստանի ներկայ կառավարութիւնը, որպէս 1920 թ.-ի Յունուար 19-ին միջազգայնօրէն De facto, եւ 1920 թ.-ի Մայիս 11-ին De jure ճանաչում ստացած Արեւմտեան Հայաստանի տարածքներուն վրայ՝ Հայաստան Պետութեան իրաւականօրէն շարունակող կառավարութիւն, **ազգային ռազմավարական պահուստը հաստատելէն յետոյ մնացած գումարները պիտի տրամադրէ տարածաշրջանի զարգացման ու բարգաւաճման նպատակին՝ միջազգային ազդեցիք պետութիւններուն հետ երկկողմանի տնտեսական շարք մը համաձայնութիւններու միջոցով:** Այն ինչը որ ուղակի եւ դրական ազդեցութիւն պիտի ունենայ տարածաշրջանի եւ ապա համաշխարհային խաղաղութեան եւ կայունութեան հիմքերու ամրացման վրայ:

3. Միջազգային ընտանիքը պատմութեան ընթացքին իրականացուցած է սքանչելի մարդասիրական օրէնքներու համակարգ մը, որու գործնական մարմնացումը կը հանդիսանայ այսօր ՄԱԿ-ն ու անոր սկզբունքային եւ իրաւաքաղաքական հսկայական օրէնսդրական ժառանգութիւնը: Բայց մարդկային եւ քաղաքական մակարդակներով, ներկայ համաշխարհային վտանգաւոր ճգնաժամը անվիճելիօրէն կը փաստէ, որ այդ կարելորագոյն համակարգի գործելակերպը կարիքն ունի լուրջ եւ պատասխանատու բարեփոխումներու: Բարեփոխումներ՝ որոնք պէտք է սկսին վերատեսութեան ենթարկելով եւ լիարժեքութեամբ կիրառելով այն բոլոր օրէնքները, սկզբունքներն ու պայմանագրութիւնները, որոնք աչքաթողութեան մատուցեցան, ըստ կարգ մը ազդեցիկ պետութիւններու սեփական շահերուն: Բարեփոխութիւններու առանցքային սկզբունքները պէտք է դառնան:

- Միջազգային օրէնքի գերակայութիւնը **բոլորին** նկատմամբ, եւ ոչ թէ ի նպաստ ոմանց, այլերու հաշուին:
- Բոլորի սեփական շահերը ապահովել եւ երաշխաւորել՝ **անկախ անդամ ազգերու ռազմական, տարածքային կամ տնտեսական ծաւալներէն:**

Արեւմտեան Հայաստանի իրաւունքներու վերականգնումը, միջազգային իրաւաքաղաքական համակարգի անկեղծ եւ իսկական բարեփոխումի ճանապարհին՝ ամենալուրջ եւ փաստացի չափանիշերէն մէկը կրնայ ըլլալ: Արեւմտեան Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը թոյլ կուտայ, որ ան իր դրական մասնակցութիւնը բերէ ցանկալի այդ բարեփոխումներու գործընթացին եւս:

Ձեզի կը դիմենք ամբողջ աշխարհի դիմաց, դուք՝ որպէս մարդկութեան փրկութեան հնարաւորութիւնը ունեցող ներկայ գերիզօր ուժերէն երկուքը, առաջարկելով Արեւմտեան Հայաստանի անկախութեան մասին հիմնուելու թէ՛ Ռուսական դեկրետի եւ թէ՛ ԱՄՆ-ի Նախագահ Վուդրո Ուիլսոնի իրաւարար վճիռի բովանդակութեանց վրայ, որոնք արդէն դարձած են ձեր երկու գերիզօր պետութիւններու սահմանադրութեան եւ օրէնսդրական համակարգի մասը, ստանձնելու համար պատմական պատասխանատուութիւնը եւ առնելու առաջին միասնական քայլը, յանուն մարդկութեան եւ համաշխարհային խաղաղութեան եւ կայունութեան:

Հայ ազգը, ապա եւ մարդկութիւնը՝ ձեզի երախտապարտ կ'ըլլան:

Արմենակ Աբրահամեան
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւն

Նախագահական հրամանագիր N°72 – 2019.06.20

Հանրապետութեան նախագահը,

Անդրադառնալով 1951, 1954 թուականներու եւ 1944 թ.-ի Զիկագոյի Պայմանադրութիւններուն՝ կապուած փախստականներու, քաղաքացիութիւն չունեցող անձերու եւ միջազգային քաղաքացիական օդանաւային թռիչքներու հարցերուն հետ,

Հաշուի առնելով

- Թիրքահայաստանի մասին հրամանագիրը ընդունուած Ռուսաստանի կողմէ 1917 թուականի Դեկտեմբեր 29 ին,
- 1919 թ. -ի Յունիս 28-ին ստորագրուած Վերսայի պայմանագիրը,
- 1920 թ.-ի Յունուար 19-ին Ղաշնակիցներու Գերագոյն խորհուրդին կողմէ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին հայկական կառավարութեան դէ ֆակտո ճանաչումը,
- 1920 թ.-ի Մայիս 11-ին Ղաշնակիցներու Գերագոյն խորհուրդին կողմէ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին հայկական պետութեան դէ յուրէ ճանաչումը,
- 1920 թուականի Մայիս 11-ին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն կողմէ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին հայկական պետութեան ճանաչումը,
- 1920 թ.-ի Մայիս 11-ին Ղաշնակիցներու Գերագոյն խորհուրդի եւ Օգոստոսի 10-ին Թիրքիոյ կողմէ ստորագրուած Սերի պայմանագիրը եւ 1920 թուականի Նոյեմբեր 22-ի նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնի իրաւարար վճիռը,
- 2004 թուականի Դեկտեմբեր 17-ին Արեւմտեան Հայաստանի հայերու Ազգային խորհուրդի պաշտօնական յայտարարութիւնը:

Եվ Հիմք ընդունելով 2016 թ. -ի Մայիս 09-ի, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Սահմանադրութիւնը,

2007 թ.-ի Սեպտեմբեր 13-ի, ՄԱԿ-ի բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներուն վերաբերեալ հռչակագիրը, եւ այն փաստը, որ

Արեւմտեան Հայաստանը ուսումնասիրեր է 1951 թ.-ի Փախստականներու կարգավիճակի մասին Պայմանադրութիւնը (1951 թ.-ի Կոնվենցիա) ուսումնասիրեր է 1954 թ. -ի Քաղաքացիութիւն չունեցող անձերու կարգավիճակին մասին Պայմանադրութիւնը, (1954 թ. Կոնվենցիա), Միջազգային քաղաքացիական օդանաւային թռիչքներուն մասին Պայմանադրութիւնը, (1944 թ. Զիկագոյի կոնվենցիա):

Հետեւաբար՝

Յօդուած 1

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահը լիազօրուած է վաւերացնելու 1951 թ. ի Պայմանադրութիւնը, 1954 թ.-ի Պայմանադրութիւնն ու 1944 թ. -ի Զիկագոյի Պայմանադրութիւնը, եւ կոչ կ'ընէ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան բարեխիղճօրէն հետեւելու անոնց եւ բոլոր այն կէտերուն, զորս անոնք կը պարունակեն:

Վկայակոչելով, վաւերացման այս փաստաթուղթը՝ ստորագրեր եմ 2019 թ. -ի Յունիս 20-ին ժընեւի մէջ, Արեւմտեան Հայաստանի կնիքով:

Արմենակ Աբրահամեան
Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւն

ԱՐԵՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

Յունիսի 28-էն Յուլիսի 2-ն, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վարչապետ Գառնիկ Սարգիսեանը աշխատանքային առաքելութեամբ այցելեց Իտալիա, որտեղ ունեցաւ շարք մը համադիպումներ թէ Իտալիայի ու թէ Եւրոպական այլ ազդեցիկ երկրի մը անձնաւորութիւններու հետ: Խօսակցութիւններու հիմնական նիւթն էր "Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վերականգնումը ըստ միջազգային իրաւունքներուն, եւ անոր անդրադարձը միջպետական փոխադարձ շահերուն վրայ":

Վարչապետ Սարգիսեանն իր գրուցակիցներուն մանրամասնօրէն ներկայացուց Արեւմտեան Հայաստանի պետական կառոյցի համապարփակ պատկերացումները՝ թէ Միջին Արեւելքի եւ թէ միջազգային ապագայ քաղաքական եւ տնտեսական միջպետական յարաբերութիւններուն վրայ անոր դրական անդրադարձներուն մասին, եթէ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վերականգնումը դառնայ միջազգային համաձայնութեան առարկայ:

Վարչապետ Սարգիսեանի առաջարկները մեծ հետաքրքրութեամբ ընդունուեցան միստերուն ներկայ բոլոր կողմերու ներկայացուցիչներէն: Անոնք նոյնիսկ լրացուցիչ միտքերով հարստացուցին զրոյցը, մանաւանդ երբ բոլոր կողմերու փոխադարձ շահերն ու ներկայ այլազան խնդիրներու գործնական լուծման հնարաւորութիւնները յստակօրէն դրուեցան քննարկուած ծրագիրին մէջ:

Հանդիպումներուն ընթացքին քննարկուեցան նաեւ շարք մը տնտեսական ծրագիրներ՝ որոնք արդէն պատրաստ են մեկնարկելու:

2019 թ.-ի Յունիս 24-ը Սեւրի Դաշնագիրի վաւերացման երրորդ տարին է

2016 թ.-ի Մայիս 9-ին Արեւմտեան Հայաստանի խորհրդարանի նախագահութեան կողմէ Սեւրի Դաշնագիրի վաւերացումը թուատրոջ օրինագիծ ներկայացուեցաւ:

Այս օրինագիծը քանի մը անգամ փոփոխուած է, եւ սա երրորդ տարբերակն է, որ ընդունուած է Արեւմտեան Հայաստանի խորհրդարանի անդամներուն, եւ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահութեան Իրաւաբանական Խորհուրդի անդամներուն կողմէ 2016 թ.-ի Յունիս 24-ի նիստին, որն աւարտուած է Երեւանի ժամանակով ժամը 23:30-ին:

Ներկայացուած օրինագիծը պաշտպանած է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Արտաքին Գործոց Նախարար (ներկայ վարչապետ) Գառնիկ Սարգիսեանը, որու կառավարութիւնը Եւրոպայէն դուրս գտնուելով հանդերձ համարեայ միաձայն — մէկ քուէ դեմ, — ընդունած է 1920 թուականի Օգոստոս 10-ին կնքուած Սեւրի Դաշնագիրն ու անոր լրացուցիչ պայմանագիրները եւ վաւերացուցած է զանոնք:

2016 թ.-ի Յունիս 24-ը որպէս Արեւմտեան Հայաստանի Նախագահ Պարոն Արմենակ Աբրահամեանի կողմէ Սեւրի Դաշնագիրի վաւերացման օր՝ Արեւմտեան Հայաստանի հայութեան համար պատմական օր կը համարուի :

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդ

Նախագահական հանդիպում. Արմենակ Աբրահամեան ու Նիկոս Լիզերոս

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Արմենակ Աբրահամեանն ու Արեւմտեան Հայաստանի Սահմանադրական Խորհուրդի նախագահ Նիկոս Լիզերոսը Լիոնի մէջ (Ֆրանսա) հանդիպելու նախաձեռնութեամբ հանդէս եկած են:

Հանդիպումը տեւեր է աւելի քան երեք ժամ:

Հանդիպման ընթացքին քննարկուել են շարք մը հարցեր՝

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Սահմանադրութեան կիրառումը,

Շեշտադրուել են հայ ժողովուրդի դէմ կատարուած ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին նուիրուած Ապրիլ 24-եան արարողութիւնները՝ Միջին Արեւելքի, Ֆրանսայի եւ ամբողջ աշխարհի մէջ:

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի աշխատանքներու բնականոն ընթացքը խաթարող եւ ընկերային ցանցերէն ներս բուռն քննարկումներ ծաւալող Արեւմտեան Հայաստանին ընդդիմացողներուն հարցը:

Արեւմտեան Հայաստանի մասնակցութիւնը ժնեի եւ Նիւ Եորքի մէջ տեղի ունեցող ՄԱԿ-ի նիստերուն, մասնաւորապէս բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու պաշտպանութեան ոլորտէն ներս՝ բնիկ ժողովուրդներու համար Արդարադատութեան միջազգային դատարանի ստեղծման հարցը, եւ Աթենքի մէջ Արեւմտեան Հայաստանի հիւպատոսութեան գործունէութիւնը:

Թիրբիոյ նախագահի վերջին յայտարարութիւնը՝ կապուած հայ ժողովուրդի տեղահանութեան, ինչպէս նաեւ Պոնտոսի յոյներուն հարցը:

Արմենակ Աբրահամեանն ու Նիկոս Լիզերոսը անդրադարձեր են նաեւ Արցախի մէջ տիրող իրավիճակն՝ CONIFA-ի Եւրոպայի առաջնութենէն յետոյ, ուր Արեւմտեան Հայաստանի ընտրանին եւ անոր պաշտօնական եւ օրինական կառոյցները ջերմ եւ անմոռանալի վերաբերմունքի արժանացան Արցախի հայ ժողովուրդին կողմէ:

Հանդիպումը ավարտուեցաւ աշխատանքային հանդիպումներու ժամանակացոյցի մշակմամբ, ներառեալ, Սեւրի պայմանագիրի 100-ամեակի կազմակերպումը, որ տեղի պիտի ունենայ 2020 թ. -ին:

Նիկոս Լիզերոսը նախագահ Արմենակ Աբրահամեանին յանձնել է իր հեղինակած «Լուսինիզը եւ վիշապը» գիրքը, որ ոչ միայն երեխաներու եւ երիտասարդներու համար է, այլեւ աւագ սերունդի, որտեղ նաեւ կը խօսուի «Հայ Ճամբայ»-ի ստեղծման հիմքերուն մասին:

Արեւմտեան Հայաստանի հայերու համագումարը ներկայ է ՄԱՀԿ-ի միջկառավարական յանձնաժողովի նիստին

2019թ. -ի Յունիս 17-էն 21-ը տեղի ունեցաւ ՄԱՀԿ-ի միջկառավարական յանձնաժողովի 40-րդ նիստը:

Այն նուիրուեցաւ աւանդական գիտելիքներուն եւ մշակութային դրսեւորումներուն, եւ քննարկեց 2018 եւ 2019 թթ.-ներուն Սասնագիտութեան ընդհանուր տեսչութեան (IIGC) առաջընթացի արդիւնքները, որոնք առաջարկուեցան 2019 թ.-ին Չիլիաւոր Համագումարի նիստին ժամանակ:

https://www.wipo.int/export/sites/www/tk/en/igc/pdf/igc40_panel_flyer.pdf

Յիշեցնենք, որ այս նիստերուն նպատակն էր Բնիկ ժողովուրդներու միջկառավարական կոմիտէին կողմէ պետութիւններու համար պատրաստել պարտադիր միջազգային պայմանադրութիւն՝ գենետիկական ռեսուրսները, աւանդական գիտելիքները եւ մշակութային արժէքները պաշտպանելու նպատակով:

Երեք ամփոփ փաստաթուղթեր կ'ուսումնասիրուին անդամ պետութիւններուն կողմէ՝ բնիկ ժողովուրդներու մասնակցութեամբ:

Բնիկ ժողովուրդներու մասնակցութիւնը թոյլ կուտայ պայմանադրութեան նախագիծին մէջ հաշուի առնել բնիկ ժողովուրդներու ներկայութիւնը եւ անոնց ժառանգութեան պաշտպանութիւնը:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարանի փոխնախագահ՝ Լիդիա Մարկոսեանի այցը Բուլղարիոյ հայ համայնք

Պագարջիկ կատարած այցէն յետոյ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարանի պատգամաւոր Լիդիա Մարկոսեանը հնարաւորութիւն ունեցեր է հանդիպելու Հայ առաքելական եկեղեցիի առաջնորդ Ներսէս Շիրինեանի հետ: Հանդիպման տեսագրութիւնը տեղադրուած է մեր իւթութեան էջին:

Մարդու իրաւունքներու խորհուրդի 41-րդ նստաշրջանը

Մարդու իրաւունքներու պաշտպանութիւնն ու յատկապէս բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու պաշտպանութիւնը Արեւմտեան Հայաստանի համար կը համարուի մշտապէս շարունակուող պայքար միջազգային հանրութեան հետ՝ աղետալի պատմութեան կրկնութիւնը կանխելու, եւ երկարատեւ զարգացման համար կայուն խաղաղութիւն ստեղծելու նպատակով: Բազմաթիւ բնիկ ժողովուրդներու կազմակերպութիւններուն, ինչպէս նաեւ «Թուփաջ Ամարու» կազմակերպութեան եւ անոր նախագահ Լազարո Պարիին հետ Արեւմտեան Հայաստանի պատուիրակութիւնը պատիւ ունի մասնակցելու Մարդու իրաւունքներու խորհուրդի 41-րդ նստաշրջանին:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարան

Լիդիա Մարկոսեանի ելոյթը Մարդու իրաւունքներու խորհուրդի 41-րդ նստաշրջանին

Կետ 9 :

Ռասիզմի, ցեղային խտրականութեան, այլատեսացութեան եւ անհանդուրժողականութեան բոլոր ձեւերը կապուած Դուրբանի հռչակագիրի եւ Գործողութիւններու ծրագիրի իրականացման հետ:

Մենք մեծ նշանակութիւն կոտանք այս կէտի ընդունման, այն հանգամանքով, երբ բնիկ ժողովուրդները յատկապէս հիւսիսային եւ հարաւային Ամերիկայի հնդիկ ժողովուրդները, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի հայերը, կը շարունակեն տառապիլ եւ զոհ երթալ ռասիզմի բոլոր դրսեւորումներուն:

Ռասիզմը կ'առաջանայ այն պարագային, երբ առկայ է գերիշխանութիւն:

Այնուամենայնիւ, այն ժողովուրդները, որոնց մասին այստեղ կը խօսինք՝ գաղութացուած ժողովուրդներ են, իսկ գաղութացուած ժողովուրդները որեւ գերիշխանութեան տակ գտնուող սովորական ժողովուրդներ չեն, անոնք ռասիզմի եւ խտրականութեան զոհեր են, ինչպէս նշուած է Դուրբանի հռչակագիրի 14-րդ յօդուածով:

Գաղութային համակարգի տակ կը դադարին մարդ ըլլալէ: Ես կը ցանկանայի յարգանքի տուրք մատուցել Ֆրանց Ֆանոնի տեսութեան, որու բովանդակութիւնը հետեւեալն է՝ ձեզ կը զրկեն մարդկութեան բնորոշ բոլոր յատկանիշներէն:

Ժողովուրդի մը գաղութացումը, անոր մշակոյթին եւ գոյութեան հետ կապուած ամեն ինչ վերացնելու բացարձակ փորձ է:

Գաղութատիրութեան ուժը՝ թերարժէքութեան զգացողութեան զարգացումն է:

Օրինակ՝ հայ ըլլալը « Թիրքիոյ մէջ» վիրաւորանք կը համարուի: Աւելին, գաղութային վարչակարգը՝ բռնութեան հետեւանքով յառաջացող վարչակարգ է, որ կրնայ շարունակական բնոյթ ունենալ:

- ամենօրեայ բռնութեան դրսեւորումներ
- բռնութիւն անցեալի դքմ. կը մերժէ ամբողջ ժողովուրդի մը պատմութիւնը, կը ժխտէ իր կատարած յանցագործութիւնները, ցեղասպանութիւնը:
- բռնութիւն ապագային դէմ, այսինքն՝ թոյլ չտալ ժողովուրդին որոշելու իր ապագան:

Հետեւաբար, մենք պէտք է խնդրենք վերջ դնել գաղութային որեւէ ռեժիմի:

Կրթություն և գիտություն - Պատմական

3. ՀԱՅՈՑ ԱՅԲՈՒԲԵՆԻ ՁԱՅՆԱԴՈՐՆԵՐԸ Երկբարբառներն ու անոնց հնչյունները

ԱՐՍԵՆ ԱՎԱԿՅԱՆ
Արեւմտեան Հայաստանի
Կրթութեան և Գիտութեան Նախարար

1. ՁԱՅՆԱԴՈՐՆԵՐ

Անդրադառնանք հայերէնի ծայնաւոր տառերուն մասին ակադեմիական ընդունուած սահմանումներուն:

Հ.Դ.Սուրադեալը կ'ըսէ. «Հայրենագիտական հետազոտութիւններուն գրաբարի ծայնաւորների համար աւանդաբար առանձնացուել են հետեւեալ միաւորները. ա, ե, է, ո, ի, ու, որոնք փաստօրէն այսօրուայ դրութեամբ համընկնում են գրական լեզոււմ ծայնաւորներն արտայայտող տառերին»:¹

Հարց կ'առաջանայ, թէ արդեօ՞ք «Ը» ծայնաւոր չենք ուենցած եւ այլժմ ալ չունինք գրական լեզուի մէջ, որպէս վանկարար ծայնաւոր:

Ապա խօսելով բարբառներու մասին՝ ան կ'ըսէ.
«Կատարուող համեմատութիւնների ընթացքում առաջին բնորոշ առանձնայատկութիւնը, որ աչքի է ընկնում՝ այն է, որ բարբառներուն արծանագրուող ծայնաւոր հնչիւններն իրենց միաւորների թուով միատառ չեն, նրանց քանակը 6-ից տատանուում է մինչեւ 12-ի»:²

Կը հետեւի, որ բարբառները կամ անոնցմէ ոմանք կրկնապատիկ ծայնաւոր հնչիւններ ունին՝ քան ներակայ արեւելահայ գրականը... Ահա թէ ուր թագնուած է շան գլուխը:

Արդե՞օք սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի ժամանակ այդ բարբառները՝ հետեւաբար նաեւ տուեալ հնչիւնները չեն եղած: Եթէ եղեր են՝ (ինչը ապացուցման կարիք չունի) ապա հարցերու շղթայ կ'առաջանայ:

1. Մի՞թէ բարբառները մեր լեզուին մաս չեն կազմած սուրբ Մաշտոցի ժամանակ:
2. Ո՞ր են այն տառերը՝ որոնք պէտք էր յատկացուէին բարբառներուն մէջ մինչեւ այսօր գոյատեւող այդ ծայնաւոր հնչիւններուն համար:
3. Ո՞վ կ'ըսէ, որ սուրբ Մ. Մաշտոցը մեր լեզուի իւրաքանչիւր հնչիւնին տուեր է համապատասխան մէկ տառ:
Այս առումով, Էդ. Աղաեանը կը գրէ. «Մեսրոպեան այբուբենն ընդհանրապէս մէկ հնչիւնին մէկ տառ սկզբունքի վրայ է հիմնուած»:³
Նաեւ Մ. Աբեղեանն է գրեր. «Մեսրոպեան նշանագրերը հիմնուած են կատարեալ հնչիւնական սկզբունքի վրայ, որ է՝

ամեն հնչիւն իր առանձին տառը պիտի ունենայ, եւ ամեն տառ մէկ հնչիւնի արտայայտիչը պիտի լինի»⁴ («պիտի»-ներով Աբեղեանն աւելի մեղմ դրած է խնդիրը, քան թէ Աղայեանը):

4. Մի՞թէ գրաբարեան գրական լեզուն բարբառներու համեմատ ունեցեր է հնչիւնային սահմանափակումներ:

Վերջին ամփոփիչ հարցին ի պատասխան՝ հաստատուն ո՛չ ըսենք:

Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց մեր այբուբենով կրցեր է արտայայտել մեր լեզուի բոլոր ծայնաւորները, որոնց քանակը կը հասնի 36-էն 39-ի, իսկ չորս ամանակ-չափերով՝ 47-էն 54-ի:

Հակառակ մերօրեայ մասնագէտներու զանազան ու հակասական պնդումներուն՝ Դիոնիսիոս Թրակացին ու անոր գործի հայ թարգմանիչը կը գրեն. «Եւ նոցա (տառերու-Մ.Ն.) ծայնաւորք են ութ. «ա, ե, է, ը, ի, ո, ւ, ա»:⁵

Թարգմանիչը չէ՛ կրցած գտնել Օմեկային համապատասխանող հայկական տառը:

Ըստ մեզ, ան Օմեկային կանգնած-ուղղահայեաց դիրքն ունեցող մեր «Յ» տառն է, ուստի ունինք «ա, ե, է, ը, ի, ո, ւ, յ» ութ ծայնաւորները:

Ըստ մեզ, անոնցմէ վերցը՝ «ա, ե, է, ը, ի, ո»-ն կատարեալ ծայնաւորներ են, իսկ երկուքը՝ «ւ»-ն եւ «յ»-ն անկատար են: Մնացեալը կը ներկայացնենք ստորեւ:

2. «Է», «Ե» և «Ը» ծայնաւորներու պարագան:

Պարտադրուած ենք քննարկելու շատ կարեւոր սկզբունքային հարց մը:

«Է» տառը ծայնաւոր է՞ թէ՞ երկբարբառ:

Հայ եւ օտար հայագէտ քերականներէն ոմանք ընդունել են, որ այն երկբարբառ է, ինչչն ալ կ'երեւայ, թէ անոնք թիրիմացութեան մէջ են:

Քանզի երկբարբառը չի՛ կրնար մէկ տառէ բաղկանալ:

Անոնք շփոթեր են նաեւ «է»-ի եւ «ե»-ի հնչիւնները: Եթէ նկատի ունեցեր են «է»-ի իբր «էյ» հնչելը՝ ապա իրաւացի չեն: Իսկ «ե»-ն ի հարկէ հնչեր է եւ կը հնչէ «յէ», ինչի համար ալ «ե»-ն պէտք է անուանել ոչ թէ երկբարբառ՝ այլ «բաղադրեալ ծայնաւոր»:

«ե»-էն բացի՝ այդպիսի բաղադրեալ ծայնաւոր է «Ո»-ն, որ կը հնչէ մօտաւորապէս «վո», եւ ոչ թէ «օ»: Օրինակ, «որակ»-ը կ'արտասանենք մօտաւորապէս «վորակ» եւ ոչ թէ «օրակ», «որդի»-ն՝ կրկին անգամ մօտաւորապէս «վորդի» եւ ոչ թէ «օրդի»:

Նոյնպէս եւ «ե»-ի պարագային՝ «Երակ»-ը «յէրակ» եւ ոչ թէ «էրակ», «եղանակ»-ը «յէղանակ» եւ ոչ թէ «էղանակ»: Համողուած ենք, որ «է»-ն ի սկզբանէ եղած է եւ կայ մաքուր ծայնաւոր:

Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցն «է» տառը անուանակոչեր է «է», եւ ոչ թէ «էյ», նաեւ Դիոնիսիոս Թրակացիի թարգմանիչը «է»-ն տեղադրեր է ձայնաւորներու շարքին, եւ ո՛չ թէ երկբարբառներու: Իսկ «Ե»-ի անունը աւանդաբար կը հնչէ «յէջ», ուր «յէ» երկտառ հնչիւնը ակնյայտ է, բայց եւ այնպէս Թրակացիի թարգմանիչը զայն չէ ներգրաւած երկբարբառներու շարքին:

Նկատի ունենալով «է»-ն Աղայեանը կ'ըսէ.

«Հնագոյն ժամանակներում նա երկբարբառ է եղել՝ «էյ», այդ յայտնի է բոլորին, յայտնի է նաեւ, որ ուշ շրջանի գրաբարում նա վերածուել է պարզ ձայնաւորի, որ հանգեցրել է նրա եւ «ե»-ի նոյնացման»:⁶

Հարց կ'առաջանայ, թէ ին՞ու Մաշտոցն աւանդեր է շփոթութեան տեղիք տուող «է»-ն եւ «են», եւ չէ սահմանափակուած անոնցմէ մէկով: Ըստ մեզ, սա լուրջ իմաստասիրական խնդիր է, ինչը պարզաբանելը լեզուաբաններու պարտականութիւնն էր:

Նոյնպիսի քննարկելի «երկութիւն» կայ «օ» հնչող «աւ»-ի եւ «ո»-ի պարագային:

Երկրորդ, թէ ովքե՞ր են այն «բոլորը», որոնց յայտնի է չակերտեալ ճշմարտութիւնը, թէ «էն» «էյ» եղած է ու երկբարբառ՝ պարզ չէ: Արդեօ՞ք այսօր «երեբունի» գրելով կը կարդանք «էյրեբունի», կամ արեւմտահայերը գրելով «ամենագէտ» կը կարդան «ամենագէտ»:

Պարզենք թիրիմացութեան աղբիւրը, ինչը Աղաեանն ինքը կը յուշէ:

Անտուան Մէյէն իրաւացիօրէն գտեր է, որ մեր «է»-ն կը համապատասխանէ Աւեստայի լեզուի ae-ին, ինչը սակայն երբէք չի՝ նշանակեր թէ ae-ն հետեւեալբար եւ մեր «է»-ն հնչեր էն «էյ»: Քանզի Աւեստայի լեզուի «e»-ն կը նշանակէ ընդհանրապէս «էութիւն»՝ առանց սեռական տարբերակման, իսկ «ae»-ն տառացիօրէն պիտի ըլլայ «արական բնոյթի էութիւն»-ը, ինչը հայոց այբուբենի մէջ կ'արտայայտուի «է» տառով՝ Նոյն տրամաբանութեամբ ալ Աւեստայի «oe»-ն պիտի փոխարինէ հայոց «Ը» տառին, որն «իզական բնոյթի էութիւն»-ը կը ներկայացնէ»⁷

Աւեստայէն Աղայեանի բերած օրինակները շատ խօսուն են.

Taega>տէգ, gaesa>գէս, paesa>պէս, vaega>վէգ, pairedaesa>պարտէգ, handaesa>հանդէս⁸, որոնց մէջ «ae»-ները համապատասխանած են հայոց «է»-ին, ու հնչեր են ու կը հնչեն «է»:

Աղայեանի երկրորդ փաստարկն ու եզրակացութիւնն է.

«Շեշտակիր ձայնաւորները՝ շեշտից գրկուելով ու նախաշեշտ դառնալով՝ ընկնում են կամ վերածւում Ը-ի, իսկ երկբարբառները վերածւում են **պարզ ձայնաւորի**. Է-ն շեշտից գրկուելով դառնում է Ի, այսինքն կրում է երկբարբառներին յատուկ փոփոխութիւն, ինչպէս՝ դէգ-դիգէն, ուրեմն նա երկբարբառ էր»:⁹

Մէջբերուած խօսքը այնպէս շարադասուած է, որ կասկած կը հարուցանէ, թէ՛

1. «Ը»-ն ընդհանրապէս ձայնաւոր է թէ ոչ (երեւոյթին հանդիպեցանք Հ. Մուրադեանի մօտ):

2. «Ը»-ն պարզ ձայնաւորներու շարքի՞ն կը դասուի թէ ոչ:

3. «Ի»-ն արդեօ՞ք յատկապէս երկբարբառներուն առնչուելու կարգավիճակ ունեցող ձայնաւոր է:

Մենք համաձայն չենք Աղայեանի հետեւութեան հետ՝ ահա թէ ինչու.

«Է»-ն ինչպէս վերը նշեցինք, «արական բնոյթի էութիւն»-ն է, եւ շեշտագրկուելով (տկարանալով) չի կրնար «Ը»-ի՝ այսինքն

«իզական բնոյթի էութեան» փոխակերպուիլ: Արուն չի դառնար էգ: Սա ոչ միայն բնագիտութեան, կենդանաբանութեան, մարդաբանութեան կամ քիմիայի օրէնք է՝ այլ առաւել եւս, լեզուի՝ օրէնք է: Հետեւաբար «է»-ն շեշտագրկուելով չի՝ կրնար «Ը»-ի վերածուիլ, այլ «Ի» ձայնաւորին, որ «իմաստութիւն, «ներդոժ», «մնացորդ» կը նշանակէ¹⁰, եւ բնագիտական օրինաչափութիւն է, որ որեւէ էութիւն փոխարկուի իրեն համապատասխան էներգիային ու մնացորդին:

Հաստատաբար կարելի է եզրակացնել, որ «է»-ն ոչ «Եյ» է հնչած, ոչ ալ երկբարբառ է:

3. ԵՐԿԲԱՐԲԱՐՆԵՐ

Հայոց բարբառներուն մէջ առկայ միւս ձայնաւորները հնչեցնելու համար սուրբ Մ. Մաշտոցն աւանդեր է շատ հետաքրքիր միջոց մը: Երկու ձայնաւորներու զուգորդութեամբ ստացեր է մնացել ձայնաւոր հնչիւնները, ինչպէս գրաբարէն մեզի ծանօթ «աւ»-ը՝ «օ» հնչիւնով, բոլորիս ծանօթ «ու»-ն, արեւմտահայերուս ծանօթ «իւ»-ը՝ ֆրանսերէնի «ս»- տառի հնչիւնով, եւայլն: Ահա այդ երկու ձայնաւորներու միացութիւնները կրնան

1. առանձին-առանձին բաղադրիչ տառերով հնչել՝ ինչպէս «աւ»-ը մէկ պարագային կը հնչէ «ավ» (Աւետիս),

2. միաձոյլ ինքնուրոյն ձայնաւոր հնչիւն մը ունենալ՝ երբ «աւ»-ը կը հնչէ «օ» (աւր-օր):

Ատոր համար ալ այդ երկու ձայնաւորներու միացութիւնները կոչուեր են «երկբարբառ»:

Ի հարկէ լեզուաբանները ճիշդ են՝ երբ «ու»-ն ձայնաւոր կը համարեն, բայց սխալ են՝ երբ զայն պարզ ձայնաւոր կ'որակեն, մինչդեռ երկբարբառ է: Անոնք սխալ են՝ երբ «իւ» երկբարբառը «իվ»-էն բացի վերածեր են «յու»-ի (ինչպէս «իւրաքանչիւրը» դարձուցեր են «յուրաքանչյուր»), մինչդեռ անոր երկրորդ եւ ճիշդ հնչիւնը պահպաներ են արեւմտահայերը՝ ֆրանսերէնի «ս» տառի հնչիւնով, ինչպէս «գիւտ» բառին մէջ»:

Քանզի մը այսպիսի ակնյայտ սխալներու պատճառով արհեստականօրէն սահմանափակուեր են արդի արեւելահայ գրաւոր լեզուի եւ անկէ սնուած հայ մարդու լեզու-հնչիւնական հնարաւորութիւնները:

4. ՄԱՏԵՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԻ՝ ԵՐԿԲԱՐԲԱՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ.

Էդ. Աղայեանը կը գրէ. «Այսպիսով, վանկ կազմող հնչոյթների շարքում մենք կարող ենք ունենալ ա, ո, ե, եւայլն, եաւ, ուաւ, եւայլն: Եւ որպէսզի վանկարար հնչոյթը տարբերել կարողանանք այդպիսի կապակցութիւններից, վանկի հիմքը կազմող միաւորները կոչենք վանկաբուն ընդհանուր անունով»:¹¹

Անհետք էր գտնենք «վանկաբուն» տարբերակումը: Յայտնի է, որ որեւէ վանկի հիմքը ձայնաւորն է: Գիտնականները պարտաւոր էին այդ ձայնաւորները որոնել ու գտնել, եւ «նոր» գիտութիւն յօրինելու կարիք չէին ունենար:

Աղայեանը, եւ ո՛չ միայն ան, նշելով երկտառ եւ եռատառ երկբարբառ ձայնաւորները՝ չէ՛ անդրադարձած, որ անոնցմէ իւրաքանչիւրն իր բաղադրիչներու հնչիւնով արտասանուելէն զատ՝ ունի նաեւ ինքնուրոյն ձայնաւոր հնչիւն մը:

Ա.Ն. Մուրադեանը կը գրէ. «Երկբարբառի բացատրութեանը հանդիպում ենք Դաւիթ փիլիսոփայի մօտ: Ըստ նրա՝ երկբարբառն այն է, երբ երկու ձայնաւորներ մի վանկում միասին լինելով՝ երկու ձայնի զօրութիւն ունեն, կամ երբ երկու ձայնաւորներ միասին մի վանկ են կազմում»:¹²

Մէջբերումէն պարզ կը դառնայ, որ երբ երկու ձայնաւորներ զուգորդուելով մէկ վանկ կազմած են՝ կոչուեր են երկբարբառ: Փորձենք ըստածը: Այսօրուայ մեր ընկալումով կ'ունենանք ո՛չ թէ միավանկ հնչիւն մը՝ այլ երկվանկ, օրինակ՝ «էակ» բառի «էա»-ն ակամայ կը հնչէ «էյա», «Աի»-ն կը հնչէ «այի» եւայլն: Բայց

Կրթություն և գիտություն - Պատմական

ըստածին մէջ կա՛յ ճշմարտութիւն՝ որուն պէտք է ուրի՛շ մօտեցում ցուցաբերել:

Հ.Դ. Մուրադեանն իր հերթին Թրակացիէն մէջբերեր է հետեւեալը. «Երկբարբառք երկու ձայնաւորք ի միասին լեալք, երկու նշանակա ձայնի ցուցանեն եւ ասին երկծայնք, զի ի միում հեգի սոքա պատահեալք յանուան կամ ի բայի, երկծայն ասի հեգն այն»:¹³

Թրակացին պարզ կ'ըսէ, որ «մի՛ հեգի» կամ միահունչ արտասանուող երկու կողք-կողքի գրուած ձայնաւորները կը կոչուին երկբարբառ՝ թէեւ հնչած ձայնը «երկծայն» է:

Սա նման է ներկայանակի մէջ գտնուող երկու գոյներու՝ որոնց խառնուրդէն կը ստացուի երրորդ գոյն մը, ինչը սկզբունքօրէն կրնանք կոչել «երկգոյն»: Նոյն երեւոյթը առկայ է նաեւ երաժշտութեան մէջ:

Հետևություն 1.-

Պէտք է ունեցած ըլլանք երկբարբառներու տեսակ մը՝ կազմուած երկու պարզ ձայնաւորներէ, որոնք միասնաբար հնչեր են որպէս մէկ ձայնաւոր:

Ջանոնք անուանենք «Բացադրեալ երկբարբառ ձայնաւորներ»:

Բայց կան նաեւ այլ որակի երկբարբառ ձայնաւորներ:

Խազագրութեան մէջ կը հանդիպինք նշանի մը, որ կը կոչուի «թաւ», ինչը ըստ մեր դիտարկումներուն՝ գլխադրուել է յատկապէս երկբարբառներուն վրայ, եւ հնչուն (հնչող) դարձուցած է անոր իւրաքանչիւր տառը, ինչպէս «աւ»-ի վրայ դրուելով ունեցեր ենք «ավ» հնչիւնը եւ ոչ թէ «Օ»:

Արթուր Շահնարզարեանը բերեր է թաւ նշանի օգտագործման հետեւեալ պարագան.¹⁴

«Երբ ւ (հիւն) հնչիւնը գործածուում է իբրեւ կէս-բաղաձայն՝ թաւ նշանը դրուում է նրա վրայ ձայնաւորից գանազանելու համար, եւ ցոյց տալու համար, որ այն պէտք է առանձին արտասանել. օրինակ՝ հաշիւ, պատիւ, բանիւ, կաքաւ եւ այլն» («իւ»-երուն վրայ դրուած է «թաւ» նշանը): «Այսինքն թաւով տիւն=ցերեկ, իսկ առանց թաւի տիւն=տ տառի անունն է»:¹⁵

Ասկէ կ'իմանանք, թէ թաւ-ի առկայութեամբ տիւ-ի «իվ» հնչող «իւ» երկբարբառը անոր բացակայութեան հնչեր է ֆրանսերէնի «ս» տառի նման:

Բերուած օրինակներէն կը հետեւի, որ թաւով «կաքաւ»-ը հնրեր է «կաքավ», իսկ առանց թաւի «աւ»-ը պիտի հնչէր «օ»: Կը հետեւի, որ թաւ նշանը կիրառուել է ո՛չ թէ «ւ»-ի վրայ՝ այլ երկբարբառներու: Սա բացայայտ է Շահնարզարեանի բերած մատենագրական այլ օրինակներուն մէջ եւս: Ըստ իրեն, թաւը դրուել է նաեւ «ու, աւ, իւ, եւ, այ, ոյ» երկբարբառներուն վրայ, որպէսզի «ու»-ն հնչէ «վ», «աւ»-ը «ավ», «իւ»-ը «իվ», «այ»-ը «այ», «ոյ»-ը «ոյ»:¹⁶

Բայց թաւի բացակայութեան պարագային ինչպէ՞ս պէտք է հնչէին «եւ, այ, ոյ» երկբարբառները՝ Ասոր չէ՞ անդրադարձած Շահնարզարեանը, ոչ ալ մեր առաջատար լեզուաբաններն ունին պատասխանը: Հետեւաբար ստիպուեցինք զայն որոնել ինքնուրոյնաբար:

Դիոնիսիոս Թրակացին գրեր է, թէ բուն երկբարբառները վեցն են. «**α, αυ, ε, ευ, ο, ου**»,¹⁷ սակայն անոր գործի հայերէնի թարգմանիչը անոնց փոխարէն նշեր է հայկական հինգ երկբարբառներ՝ «աւ, եւ, ու, աի, ոի»: Մինչդեռ մեր կարծիքով հայոց լեզուի «այ, աւ, եյ, եւ, ոյ, ու» վեց երկբարբառները հերթազարկութեամբ եւ քանակով ճշգրտօրէն կը համապատասխանեն Դիոնիսիոսի բնագիրի տուեալներուն: Մէջբերենք Ա.Ն.Մուրադեանի կարծիքը երկբարբառներու մասին. «Որոշ ձայնաւորներ երկբարբառների կազմութեան ժամանակ "առաջադաս" էին եւ վանկարար, իսկ ուրիշներ "ետադաս" եւ ոչ վանկարար: Այս երկու խմբի ձայնաւորների զուգորդումից

կազմուում էին "երկբարբառները", որոնք բաժանուում էին "բուն երկբարբառների" եւ "բռնաբարբառների" կամ "վատաձայների":¹⁸

Այս պարբերութեան մէջ կայ շփոթ: Քանզի «բուն երկբարբառ» որակուածները վերը Դաւիթ փիլիսոփայի ակնարկած երկու պարզ ձայնաւորներէն բաղադրեալ երկբարբառներն են: Իսկ միւս որակաւորումները կը վերաբերին երկրորդ տեսակի երկբարբառներուն՝ որոնց մէջ «առաջադաս» եւ «վանկարար» ձայնաւորը կրնայ ըլլալ բոլորիս ծանօթ պարզ ձայնաւոր մը կամ երկու ձայնաւորներով միաձուլուունէն յառաջացած բաղադրեալ երկբարբառ ձայնաւոր մը: Ասոնց անմեջուած «ետադաս» եւ «ոչ վանկարար» անկատար ձայնաւորի հնչիւնը երկուքի պարագային ալ կը կաշկանդուի, կը չափաւորուի, ընդ որում «ւ»-ի կցման պարագային արտադրուած ձայնը «վատաձայն» է, որովհետեւ սա հնչեր է անգլ. «W»-ի նման, ինչպէս «եւ»-ի պարագային «yew»:

Ըստ երեւոյթին, յոյն քերական Դիոնիսիոս Թրակացիի «Արուեստ» երկին մէջ կան չհասկցուած նոյնատիպ հարցեր ո՛չ միայն հայ այլեւ մերօրեայ յոյն քերականներուն մօտ:

Քանզի Աղայեանը կ'ըսէ. «Յունարէնը, ինչպէս յայտնի է, ունէր միայն իջնող երկբարբառներ, որոնց մէջ ոչ վանկարան էր . կամ ս »:¹⁹

Այստեղ կայ ընդհանրական թիրիմացութիւն մը՝ կապուած յունարէնի բոլոր ձայնաւորներուն հետ, քանզի ոչ միայն երկբարբառները՝ այլեւ որեւէ ձայնաւոր շեշտադրկուելով կը փոխակերպուի իրմէ ցած որակով ձայնաւորի մը: Եւ սա ճիշդ է ո՛չ միայն յունարէնի համար՝ այլեւ հայերէնի ալ: Ըսել թէ յունարէնը «ունէր» իջնող երկբարբառներ՝ սխալ: Է հիմնաւորախէս, այն առումով, թէ՛ յունարէնը եւ թէ՛ հայերէնը ոչ միայն անցեալին ունեցեր են ձայնաւորներու իջնող սանդղակարգ՝ այլեւ մեր կարծիքով այսօր ալ ունին, ինչպէս «սէ՛ր»՝ որտեղ «է»-ն շեշտուած է, բայց «սիբե՛լ», որտեղ «է»-ն փոխարինուեցաւ ցածրադիր «ի»-ով, նոյն շեշտադրկման պատճառով: Այս տուեալները կարելի է թէ՛ արմատական եւ թէ՛ համեմատական լեզուաբանութեան համար:

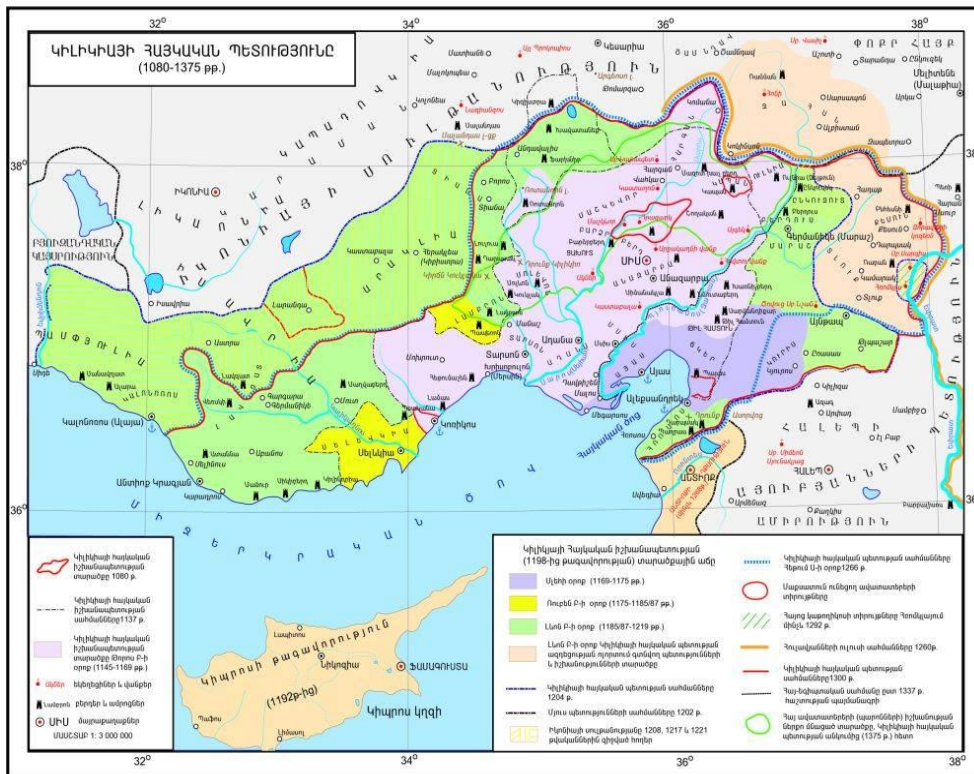
1. Հ.Դ.Մուրադեան, «Հայոց Լեզվի Պատմական Քերականութիւն», Եր., էջ 25:
2. Նոյն, էջ 32:
3. «Վարք Մաշտոցի», Երեւան, 1962, էջ 25:
4. Էդ. Աղայան, «Գրաբարի երականութիւն», հտ.1, Եր.1964, էջ 92:
5. Ն. Ադոնց, «Արուեստ Դիոնիսեայ Քերականի եւ Հայ Մկենութիւնք Նորին», Պետերբուրգ, 1915, «Զ. Յաղագս Տառի», էջ 5:
6. Աղայան, նոյն, էջ 134:
7. Եւ ո՛չ թէ «ո»-ին կամ «օ»-ին:
8. Էդ. Աղայան, նոյն, էջ 138:
9. Էդ. Աղայան, նոյն, էջ 134:
10. Տե՛ս՝ «Իւ» բառարմատի բացատրութեան մէջ:
11. Էդ. Աղայան, նոյն, էջ 104:
12. Ա.Ն. Մուրադեան, «Հունաբան Դպրոցը», Եր., էջ 189:
13. Հ.Դ. Մուրադեան, նոյն, էջ 187:
14. Թաւ նշանը նոյն խորհուրդով օգտագործած են Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը՝ 1715-1828 թուականներուն միջեւ իրենց կազմած աշխարհագրական եւ երկնային քարտէսներու տեղանուն-աստղանուններուն մէջ:
15. Ա. Շահնարզարեան, «Միջնադարյան խազարկետը հայ երաժշտական մշակույթի համակարգում», հատոր 1, Եր.1990, էջ 353:
16. Ա. Շահնարզարեան, նոյն, էջ 354:
17. Ն. Ադոնց, նոյն, էջ 5:
18. Ա.Ն. Մուրադեան, նոյն, էջ 187:
19. Էդ. Աղայան, նոյն, էջ 31-32:

(Շարունակելի)

Կիլիկիա - Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ Շրջադարձը Ե. Մաս

Վիգէն Կ. Թոսունեան

Պատմությունը միայն դեպքերու շարք չէ, այլ նաեւ է վերլուծում եւ պատճառներու բացայայտում, որպէս ապագայի ժողովուրդի դարոց: Յաջողած կը համարուի այն ժողովուրդը, որ իր պատմութենէն դատեր քաղել գիտէ եւ նոյն ծուղակին մէջ նորէն չ'իյնար:

Սերտելու համար պատճառները Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ շրջադարձին ու հակահայ քաղաքականութեան Առաջին Համաշխարհային Պատերազմի աւարտին, հարկ է ճշդել պատճառները: Ինչպէ՞ս եղաւ որ պարտուած Օսմանեան պետութեան յետնորդներուն տրուեցաւ առիթը ստեղծելու համար Թրքական Հանրապետութիւն կոչուած պետութիւն մը, ինչ ժողովուրդներու՝ հայերու, յոյներու եւ ասորիներու հողերուն վրայ: Այս մասին է որ պիտի շարունակենք անդրադարձնալ այս յօդուածով:

Մուսթաֆա Քեմալի բանակը օգտուեցաւ Ռուսիոյ մէջ իշխանութեան հասած համայնավար իշխանութեան մատուցած դրամական եւ զինուորական նեցուկէն: Սերտելու համար այս օգնութեան պատճառները, պիտի վերադարձնանք պատմութեան եւ տեսնենք թէ ի՞նչ պատահեցաւ Ռուսիոյ մէջ Առաջին Համաշխարհային Պատերազմի աւարտին եւ այդ դեպքերը ինչպիսի ազդեցութիւն ունեցան Ռուս-Օսմանեան կայսրութիւն յարաբերութիւններուն վրայ:

Սկստի ունենալով որ Համայնավար Կուսակցութիւնը Ռուսիոյ մէջ իշխանութեան հասաւ Գերմանիոյ իշխանութիւններու եւ հրեայ սիոնիստներու նեցուկով, Ռուսիան դուրս հանելու համար արեւելեան ձակաւտէն, հետեւաբար առաջին քայլը գոր առաւ Վլատիմիր Իլյիչ Լենին, Գերմանիոյ հետ պատերազմի դադրեցումն էր եւ ռուսական բանակներու քաշուիլը Երոպայի արեւելեան եւ Կովկասի

ձակատներէն: Համայնավարներու իշխանութեան իմերը դիրքին ծելով չի դրուեցան: Արեւմուտքը յանձինս Մեծն Բրիտանիոյ, գէնքերը դիրութեամբ վար չի դրաւ: Կազմուեցաւ Ճերմակ Ռուսերու բանակը, որ կազմուած էր ցարական բանակի սպաներէ եւ ասոք սկսան քաղաքացիական պատերազմ մը Լենինի Կարմիր Բանակին դէմ: Համայնավար ղեկավարութիւնը Մուսթաֆա Քեմալի մէջ տեսաւ գաղութատիրական ուժերու դէմ պայքարող մը: Այս կէտն է զոր օգտագործեց Մուսթաֆա Քեմալ ռուսերէն գէնք, զինամթերք եւ նիւթական օգնութիւն ստանալու համար: Համայնավար ղեկավարութիւնը դիւանագիտական խողովակով կապեր ունէր թէ՛ Պոլիս նստող Իթթիհատ Վէ Թերաքքի կուսակցութեան ղեկավարութեան հետ եւ թէ՛ Անգարան մայրաքաղաք ունեցող Մուսթաֆա Քեմալի ղեկավարութեան հետ:

Մուսթաֆա Քեմալ Ռուսիոյ Համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութիւնը համոզեց թէ իրենք նոյն պայքարը կը մղեն ներխուժող գաղութատիրներու դէմ: Իրականութեան մէջ երկու կողմերը տարբեր նպատակներ կը տեսնէին իրենց միջեւ եղող յարաբերութեան մէջ: Մուսթաֆա Քեմալի համար Ռուսիան իրեն օժանդակող շրջանային ուժ մըն էր, որու ներկայիս ան պէտք ունէր պետութեան մնացածը փրկելու համար: Համայնավար Ռուսիոյ համար, Թուրքիոյ մէջ պէտք է հաստատուէր համայնավար իշխանութիւն զսպելու համար արթնցող Իսլամը: 1 Մայիս 1919-ի Համայնավար կուսակցութեան յայտարարութիւնը այդ կը վկայէ: Համայնավար ղեկավարութիւնը իր «Խա-

ղադութեան Յայտարարութեան» մէջ նաեւ կ'ուզէր Երոպայի մէջ խաղաղութեան վերադարձը առանց հող կորսնցնելու եւ առանց հատուցումի: Այս յայտարարութիւնն ալ կ'օգնէր Մուսթաֆա Քեմալին պահելու համար Օսմանեան պետութեան մնացեալ հողերը:

Այս յայտարարութիւններուն յաջորդեցին Պրեթ-Լիթովսքի բանակցութիւնները Լ.Քամենեի եւ Էնվեր Փաշայի պատուիրակ Ջեքի Փաշայի միջեւ: Պրեթ-Լիթովսքի համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ 3 Մարտ 1918-ին եւ ըստ անոր ռուսական բանակը պէտք է քաշուէր դէպի պատերազմէն առաջ գոյութիւն ունեցող սահմանները: Այսինքն Արեւմտեան Հայաստանը անգամ մը եւս պիտի ձգուէր իր ձակատագրին:

Արեւելեան ձակատի օսմանեան հրամանատար Քեազիմ Քարապէրի Փաշային գրած իր մէկ նամակին մէջ Մուսթաֆա Քեմալ կը յայտնէ, թէ ինք շատ լաւ գիտէ թէ համայնավարներու յաջորդ թիրախը պիտի ըլլայ Թուրքիան: Այս պատճառով ան կ'ուզէ ժամանակ չափիլ: Օգտուիլ ռուսական նեցուկէն դուրս դնելու համար ֆրանսացիները, բրիտանացիները եւ յոյները առաջնահերթ նպատակն էր Մուսթաֆա Քեմալի: Խորհրդարանին առջեւ իր խօսած ճառին մէջ ան յստակօրէն կը յայտնէ, թէ իրենց նպատակը երկրի ազատագրումն է օտար ուժերէն: Ան կը շեշտէ, թէ իրենց նպատակը բնաւ չէ եղած համայնավար վարչակարգ հաստատել Թուրքիոյ մէջ:

(Շարունակելի)

Արեւմտեան Հայաստանի Մտաւորականութիւն

Ո՞ՎԵՐ ԿՐ ԼՍԵՆ ՈՏՆԱԶԱՅՆԵՐՈՂ
ԲԱԶՄԱԲԵԻԵՌԻ ՅԱՌԱԶՆԹԱՑԻՆ

ՄԵՐ Գ. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ

Աշխարհ այսօր կ'ապրի անցումային ժամանակներ՝ միաբերեալ աշխարհակարգէն դէպի բազմաբերեալ աշխարհակարգ, բայց բոլորը չեն լսեր ոտնաձայները բազմաբերեալ յառաջընթացին, մասնաւորաբար՝ բնագանգական մտածելակերպին գերիները... Իրենք վարժուած չեն տեսնելու կամ լսելու քանակական փոփոխութիւններուն յառաջացուցած որակական փոփոխութիւնները:

Բ. Աշխարհամարտի վաղորդային ստեծուած երկբերեալ աշխարհակարգը (Արեւմուտք-Արեւելք, Կապիտալիզմ-Սոցիալիզմ) վերջ գտաւ Սովետ Միութեան ինքնալուծարումին իբր հետեւանք, եւ ծնունդ առաւ ինքնեկ միաբերեալ աշխարհակարգը՝ ամերիկեան իմպերիալիզմի միահեծան բռնատիրութեան ներքեւ, որ տեսց շուրջ երկու տասնամեակ՝ լի կործանարար պատերազմներով, չքնաղ Եուկրալաւիայէն Աֆղանիստան, Իրաք եւ Սուրիա... Թունիս, Եգիպտոս, Լիպիա եւ Եմէն: 2008 թուին Կապիտալիզմի համաշխարհային կառուցումային ձգնաժամով եւ Փութինեան Ռուսաստանի վերյառնումով՝ սկսաւ նահանջը միաբերեալ աշխարհակարգին եւ յառաջընթացը բազմաբերեալ աշխարհակարգին, որ կը շարունակուի այսօր:

«Հին աշխարհակարգ»էն «նոր աշխարհակարգ» այս անցումին միայն երկու ցուցանիշերուն կ'ուզենք անդրադառնալ ներկայ գրութեամբ:

Առաջինը՝ Գերմանիա-Ռուսաստան մերձեցումն է:

Երկրորդը՝ «Նոր Վատիկան»ի Նոր Ազատագրութեան Աստուածաբանութիւնը՝ հին դարականին փոխարէն:

Գերմանիա-Ռուսաստան մերձեցումին շօշափելի փաստերն են՝ «Հիւսիսի Հոսք 1» եւ «Հիւսիսի Հոսք 2» կազմաւորումը: «Հիւսիսի Հոսք 1»-ը արդէն սկսած է գործել 2012 թուականէն, իսկ «Հիւսիսի Հոսք 2»-ը պիտի աւարտի 2019 թուին: Այս երկրորդը 1225 քիլոմէթր երկայնք ունի, որ ռուսական կազմ Պալթիկ ծովու մէջէն կը հասցնէ Գերմանիա, անցնելով Ֆինլանտայէն, Շուէտն եւ Տանըմարքէն, 55 միլիառ խորանարդ մէթր ծաւալով, որուն 50 տոկոսը կը պատկանի Ռուսաստանի, իսկ միւս 50 տոկոսը՝ եւրոպական հինգ մեծ ընկերութիւններու (Իւրաքանջիւրը՝ 10 տոկոս), որուն արժեզինը 8 միլիառ եւրօ է: Այս երկիրներուն եւ ընկերութիւններուն միջեւ հաշիւները կ'ըլլան եւրօ-ով, ոչ ամ. տոլարով: Անշուշտ ԱՄՆ կ'արգիլէ եւրոպական երկիրներուն այս գործակցութիւնը Ռուսաստանի հետ եւ կը սպառնայ գործակցողներուն դէմ պատժամիջոցներ գործածել: Բայց եւրոպական ընկերութիւնները տասնեակ միլիառ եւրօ-ի ներդրումներ կ'ընեն Ռուսաստանի մէջ, եւ փոխադարձաբար, Ռուսաստան տասնեակ միլիառ եւրօ-ի ներդրումներ կ'ընէ այդ

երկիրներուն մէջ...:

Միւս կողմէ, ԱՄՆ իր դաշնակիցներուն կ'արգիլէ բայց ինք կը վարէ իր ազգային արդիւնաբերութիւնը պաշտպանելու քաղաքականութիւն՝ անոնց արտադրութիւններուն դէմ մաքսային բարձր տուրքեր դնելով:

Ղաշինքի մը շղթան երբ դադրի փոխանցման ըլլալէ եւ վերածուի լոկ կաշկանդման... կաշկանդուող կողմը բնականօրէն կ'ուզէ դուրս գալ այդ դաշինքէն:

Գերմանիոյ եւ եւրոպական միւս երեք երկիրներու եւ ընկերութիւններու այս եռուն գործակցութիւնը Ռուսաստանի հետ՝ տնտեսական մարզին մէջ, շատ բնականօրէն պիտի յանգի քաղաքական ալ մարզի մէջ գործակցութեան: Եւ արդէն այդ երկիրները սկսան մերժել ու խուսափիլ մասնակցելէ ԱՄՆ-ի ծաւալողապաշտ ծրագիրներուն: Եւրոպական մամուլին մէջ լոյս տեսաւ երգիծանկար մը, որուն մէջ Մերքել կ'ընկալուի դարձուցած է Թրամփին, եւ իր հայեացքը ուղղած է դէպի Արեւելք... Արեւմտեան Եւրոպայի դէտերու կարծիքով, Մերքել-Թրամփ պահարգանը ընթացքի մէջ է արդէն, բայց՝ շոնդալից չէ: Այդ դէտերը նաեւ կը մատնանշեն Թրամփի խարխալումներն ու զիկզակ կեցուածքները՝ անգամ մը կարծրանալու եւ անգամ մըն ալ նահանջելու... որոնք պարզուեցան Հիւսիսային Քորէայի, Վենեզուելայի եւ Իրանի հանդէպ: Նաեւ՝ Թուրքիոյ հանդէպ, կամ էՖ-35, կամ Էս-400: ԱՄՆ-ի ՕԹԱՆ-ի երկու մեծագոյն դաշնակիցները կը հեռանան իրմէ եւ կը մերժենան Ռուսաստանի... քանի որ միաբերեալ աշխարհակարգը յետընթացի մէջ է, իսկ բազմաբերեալը՝ յառաջընթացի: Երբ՝ այսօր միայն, Թուրքիոյ մեղակից եւ ՕԹԱՆ-ի գծով դաշնակից Գերմանիան կը խստովանի Հայոց Ցեղասպանութիւնը, նոյն իրականութեան փաստը չէ՞ միթէ...:

Եւ երբ Սիոնիզմի եւ Փանթուրքիզմի հզօր նեցուկը այսօր, ԱՄՆ-ը՝ նահանջի մէջ է, Իսրայէլ եւ Թուրքիա կը կորսնցնեն իրենց աւանդական պաշտօնները, եւ ուրեմն՝ երէկի ուժը... որովհետեւ Արեւմուտքի իմպերիալիստ տէրութիւնները այսուհետեւ չեն կրնար որոճալ, նոյնիսկ երազել՝ դէպի Արեւելք ծաւալելու ծրագրեր...: Ուրեմն, այս պայմաններուն բերումով, Թուրքիա հարկադրուած է հրաժարելու փանթուրքական ու նոր օսմանական ծրագրերէն, եւ Իսրայէլ՝ Եփրատէն մինչեւ Նեղոս սիոնական ծրագրէն, քանի որ ժողովրդային Զինաստան, Ռուսաստան, Իրան, Իրաք եւ Սուրիա (-Լիբանան...) ճակատին կը պատկանի ապագան, եւ այս ճակատը դէմ է Փանթուրքիզմին ու Սիոնիզմին, որոնց դէմ են նաեւ ոչ փանթուրք թուրքերը եւ ոչ սիոնական հրեաները, որոնց հետ երկխօսութիւն կրնան ունենալ լայնախոհ հայ, քիւրտ եւ արաբ ազգայնականները: Եւ եթէ

Արեւմտեան Հայաստանի Մտաւորականութիւն

ձեռնածակ չնստին եւ օգտագործեն ներկայ անցումային այս ժամանակները եւ յառաջընթաց մեծ պետութիւններուն մօտ յարգանք ստեղծեն՝ իրենց խելքին ու բազուկին ալ ուժով, կրնան ձեռք բերել դեմոկրատական լուծումներ՝ իրենց ազգային հողային պահանջներուն, 2020 թուականին Սէրի Դաշնագրին ու Ուիլսոնեան Իրաւարար Վճիռին դարադարձը ըլլալու առիթն օգտուելով:

Հին աշխարհակարգէն նորին անցնելու երկրորդ ցուցանիշը Նոր Վատիկանի նոր Ազատագրութեան Աստուածաբանութիւնն է, հինի դարականին փոխարէն:

Նոր Վատիկանի պաշտօնաբերը “L’OSSERVATORE ROMANO”-ի 2018 թուի թիւ 50 (14 Դեկտեմբեր) թուակիր անգլիատառ շաբաթօրեայ յաւելածին մէջ, Ֆրանչիսկոս Ա. Պապը կ»անդրադառնայ 10 Դեկտեմբեր 1948 թուին ՄԱԿ-ի որդեգրած Մարդու Իրաւանց Տիեզերական Հռչակագրի 70-րդ տարեդարձին, բռն կերպով բողոքելով՝ թէ հակառակ այս հռչակագրի պաշտօնական խոստումներուն՝ տակաւին չվերացուած կը մնան ծանրակշիռ անարդարութիւններ (grave injustices remain!): Ան, իբր հոգեւորական Առաջնորդ, չի խօսիր անդենականի մասին, այլ՝ ասդենականի վայրի դրամատիրութեան,– իր բնութագրումով արդի ստրկատիրութեան,– անարդարութիւններուն մասին, յեղափոխական քաղաքական Առաջնորդի մը ընդվզումով ու հաստատականութեամբ:

Աստուածաբանական այս յառաջընթացը՝ անբաժանելի մէկ երեսակը կը կազմէ նոր աշխարհակարգին, եւ տապանաբարը հին աշխարհին, արդի ստրկատիրութեան, վայրի դրամատիրութեան:

Պապը կը պատգամէ. “Place human rights at the centre of all policies... even when this means going against the current” (մարդու իրաւունքները դրէք բոլոր քաղաքական գիծերու կեդրոնը... եթէ նոյնիսկ աստիկա նշանակէ՝ քալել հոսանքին դէմ):

Միջնադարեան խաւարի հոսանքին հետ քալող եւ զինակցած դարական Վատիկանը, որ թողութեան «գիր»երու առեւտուրով կը զբաղէր, եւ որուն «Սուրբ» կոչուած աստուածաբանները (օրինակ՝ Օգոստինոսը...) ստրկութիւնը եւ դասակարգերու խտրութիւնը ոչ միայն բնական այլ նոյնիսկ նախախնամական կը նկատէին... այսօր բազմաբեւեռ աշխարհակարգին մէջ՝ հիմնովին վերափոխուել է, դառնալով մարդու իրաւանց, մարդոց իրաւահաւասարութեան ու արժանապատուութեան այնպէս ու յառաջապահ պաշտպան, եւ՝ վայրի դրամատիրութեան հոսանքին դէմ քալող յեղափոխական հոգեւոր կեդրոնի...:

Ֆրանչիսկոս Ա. կ’ըսէ. «Իրօք, մարդ երբ մօտէն դիտարկէ ժամանակակից հասարակութիւնները, կը տեսնէ բազմաթիւ հակասութիւններ, որոնք պատճառ կ»ըլլան հարց տալու թէ՛ 70 տարիներ առաջ հանդիսատէր հռչակագրով յայտարարուած բոլոր մարդ արարածներու հաւասար արժանապատուութիւնը ճշմարտապէ՞ս ճանչցուած էր, յարգուած էր, պաշտպանուած էր եւ քաջալերուած՝ ամէն պարագային: Այսօրուան աշխարհին մէջ անարդարութեան բազմաթիւ ձեւեր կը շարունակեն գոյատեւել իբր հետեւանք շահու վրայ հիմնուած տնտեսածեւի մը, որ բնաւ չի վարանիր շահագործելու, կամ արհամարհելու եւ նոյնիսկ սպաննելու մարդէակներ, մինչ մարդկութեան մէկ մասը կ»ապրի առատութեան մէջ, իսկ ուրիշ մաս մը կը տառապի տեսնելով իր արժանապատուութեան ժխտումը, անտեսումը, եւ իր հիմնական իրաւունքներուն ոտնահարումն ու բռնաբարումը»: (1993 թուին Դաւիթ Պարսմեան լոյսին ընծայեց ամերիկացի ծանօթ յառաջապահ լեզուագէտ Նօամ Չոմսքիի հետ իր ունեցած շարք մը զրոյցներու հաւաքածոն, Odorian Press հրատարակչատունէն, “The Prosperous Few and the Restless Many” վերնագրով):

Ֆրանչիսկոս Ա. կը շարունակէ. «Ես այլ բաներու կողքին, կը մտածեմ՝ չծնող մանուկներու մասին, որոնց մերժուած է լոյս աշխարհ գալ. անոնց՝ որոնք չեն կրնար հասնիլ արժանապատու կեանքի. անոնք՝ որոնք բազմաթիւ ծնունդ են յարմար ուսումնառութենէ. անոնց՝ որոնք անարդարօրէն զրկուած են գործէ կամ հարկադրուած են աշխատելու որպէս ստրուկներ. անոնց՝ որոնք արգելափակուած են անմարդկային պայմաններու մէջ, որոնք կը տառապին չարչարանքէ կամ որոնց մերժուած է զղջումի առիթը. անոնց՝ որոնք զոհերն են բռնի անյայտացումի եւ անոնց

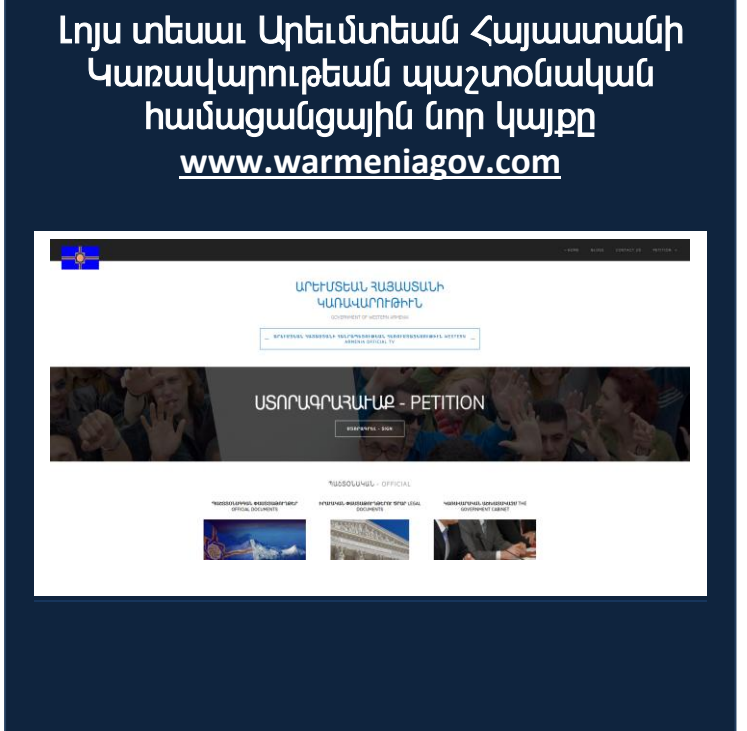
ընտանիքներուն: Մտածումս կ»երթայ նաեւ բոլոր անոնց, որոնք կ»ապրին կասկածի եւ հակակրօնի մթնոլորտի մը մէջ, որոնք ենթակայ կը դառնան անհանդուրժողութեան արարքներու, խտրականութեան եւ բրտութեան իբր հետեւանք իրենց ցեղային, էթնիք, ազգային կամ կրօնական պատկանելիութեան: Վերջապէս՝ չեն կրնար չյիշել նաեւ անոնք, որոնք կը տոկան իրենց հիմնական իրաւունքներուն բազմաթիւ բռնաբարումներուն, զինեալ հակամարտութեան ողբերգական պայմաններու ծիրին մէջ, մինչ մահուան անբարեխիղճ վաճառականները իրենք զիրենք կը հարստացնեն իրենց երբայրներուն ու քոյրերուն արեան հաշույն:

Ֆրանչիսկոս Ա. կ»եզրակացնէ. «Այս ծանրակշիռ երեւոյթները դիմագրաւելով, մենք բոլորս հաշուետու ենք: Իրօք, երբ հիմնական իրաւունքներ կը բռնաբարուին, կամ՝ երբ ոմանք նպաստաւորուած կ»ըլլան ուրիշներու վնասուելուն գնով, կամ երբ այդ իրաւունքները երաշխարդուած կ»ըլլան լոկ մասնաւոր խումբերու, այդ ժամանակ տեղի կ»ունենան շատ լուրջ անարդարութիւններ, որոնք իրենց հերթին պատճառ կ»ըլլան ծանր հետեւանքներու՝ անջատ ազգերու ներսիդին, կամ՝ ազգերու միջեւ»:

Բազմաբեւեռ նոր աշխարհակարգի յառաջընթացը ոչ միայն Թուրքիոյ մեղսակից Գերմանիան մղեց խոստովանելու Հայոց Ցեղասպանութիւնը, այլեւ՝ հին Վատիկանի Աթոռնոս սստեցուց Ազատագրութեան Աստուածաբանութեան առաքեալ Ֆրանչիսկոս Ա.ը, որ իբր արդարադատ հովուապետ, խոնարհեցաւ Ծիծեռնակաբերդի Անշէջ Կրակին առջեւ, եւ՝ Արեւմտահայաստանով ամբողջականացած Յուշահամալիրի նկարը դրաւ իր գահակալութեան նուիրուած նամակադրոշմին իբր ֆոն (խորքի նկար):

Անոնք, որոնք կը լսեն նոր բազմաբեւեռ աշխարհակարգի յառաջընթացին ոտնածայները, պարտին շարժիլ՝ օգտուելու Հայ Հողային Դատին համար այս անցումային ժամանակներու նպաստաւոր պայմաններէն: Մեր լինելութեան սպառնացող երկու իմպերիալիստական ծաւալողական ծրագրերը՝ Սիոնիզմն ու Փանթուրքիզմը այսօր կ»ապրին իրենց մեծագոյն ձգնաժամը եւ դարձած են ժամանակավրէյ ու ժամանցուած, երբ Արեւելք երեք հսկաները՝ Չինաստան, Ռուսաստան եւ Հնդկաստան կարծր կորիզը կը կազմեն եւ՝ BRICS-ի եւ՝ բազմաբեւեռ նոր համակարգին՝ Արեւմուտքի դէպի Արեւելք տարածուելու դէմ թումբին...:

2019-2020 տարիներու ոսկի առիթն չօգտուող ժողովուրդ մը՝ երկրորդ առիթ կրնայ չունենալ...:

Պետական փաստաթուղթեր

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ - Ժողովածու

ԳԼՈՒԽ III

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԵՒ ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՅՑՆԵՐՈՒՄ ԿՈՂՄԵ

ԿԱՏԱՐՈՒԲԾ ԴԻՄՈՒՄԱԳԻՐՆԵՐԸ ՄԱԿ-ԻՆ ԵՒ ՄԱԿ-Ի ԱՆԴԱՄ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՄ

ԴԻՄՈՒՄ ՊՐՆ. ԱՐԴԻԼԱԿ ԳԻՒԼԻՆ, ԹԻՐԹԻՈՅ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ, ԱՆԿԱՐԱ

Փարիզ, 18 Ապրիլ 2011

Պարոն Նախագահ,

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդը եւ Արեւմտեան Հայաստանի Հայերու Համագումարը (արձանագրուած՝ ՄԱԿ-ի հետեւեալ յանձնախումբերուն, ՄՍՀԿ - Մտաւոր Սեփականութեան Համաշխարհային Կազմակերպութիւն, ԲԺԲԿ - Բնիկ Ժողովուրդներու Իրաւունքներու Փորձագէտ Կազմութիւն եւ ՏՆՏԸՆԻՆ - Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդ), ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարութիւնը, նստավայր ունենալով Փարիզ, ՖՐԱՆՍԱՒՍՍՍՍ սոյն պաշտօնական նամակագրութեամբ կը պահանջէ Թիւրքիոյ Հանրապետութեան Կառավարութենէն՝ պաշտօնապէս ճանչնալ 1894-1923 թթ.-ներուն օսմանեան, երիտթիւրքական, քեմալական կառավարութիւններուն կողմէ՝ հայութեան եւ հայկական քաղաքակրթութեան դէմ կատարուած շարունակական ոճրագործութիւնը, այսինքն հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան փաստը, եւ միանգամայն վերջ տալ ժխտողականութեան քաղաքականութեան:

Երեք Թրքական կառավարութիւններու կողմէ նախապէս ծրագրուած եւ իրականացուած ոճրագործութիւններուն առ ի հետեւանք հայութիւնն ունեցաւ մօտ երկու միլիոն նահատակ: Իսկ բռնագաղթի, հայրենագրկման եւ ուժացման ենթարկուեցան աւելի քան մէկ միլիոն հայ:

Այսօր, որպէս բնիկ ժողովուրդ, մօտաւորապէս տասը միլիոն հայեր, Թիւրքիոյ Հանրապետութեան վարած հայատեաց քաղաքականութեան հետեւանքով՝ կ'ապրին իրենց հայրենիքէն դուրս, ու կ'ենթարկուին ծուլման եւ ոչնչացման:

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդն ու Վտարանդի կառավարութիւնը կտրականապէս կը մերժէ Հայոց ցեղասպանութեան հարցի քաղաքականացուած կեդրոնացումը միայն 1915 թուականին վրայ:

Ցեղասպանութիւնը սկսուած է 1894 թուականէն Սասունի ջարդերով, որուն համար 1891 թուականին նախապէս կազմուած էին Համիտեան գունդերը:

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդն ու Վտարանդի կառավարութիւնը Թիւրքիոյ կողմէ իրականացուած ցեղասպանութեան փաստը կը բաժնէ երեք ժամանակաշրջաններու.

- 1.- 1894-էն 1896 թթ., Արդիւլ Համիտ Բ.ի կողմէ կատարուած ցեղասպանութիւնը,
- 2.- 1909 թ.-ին Հայկական Կիլիկիոյ Ադանայի ջարդերը, երիտթիւրքերու կողմէ կատարուած ցեղասպանութիւնը,
- 3.- 1915-էն 1923 թթ. երիտթիւրքերու եւ քեմալական կառավարութեանց կատարած ցեղասպանութիւնը:

Ըստ այնմ, Թիւրքիոյ Հանրապետութեան կառավարութենէն կը պահանջուի 1894 - 1923 թթ.-ներուն Հայերու դէմ պետականօրէն ծրագրուած եւ իրականացուած ցեղասպանութեան փաստի ամբողջական ճանաչումը, հիմնուած պատմական-իրաւական արխիւային փաստաթուղթերու վրայ.

- «1915 թ.-ի Մայիս 24-ին Երրեակ Համաձայնութեան տէրութիւնները՝ Մեծն Բրիտանեան, Ֆրանսան եւ Ռուսաստանը, առաջինն էին որոնք հանդէս եկան Օսմանեան կառավարութեան կողմէ հայերու բնաջնջման քաղաքականութեան դէմ համատեղ մէկ յայտարարութեամբ, որով Օսմանեան կառավարութեան կողմէ հայերու նկատմամբ ի գործ դրուած բռնութիւններն ու ջարդերը որակեցին իբրեւ «Թիւրքիոյ նոր ոճիրները ընդդէմ մարդկութեան եւ քաղաքակրթութեան»:

- 1919 թ.-ի Կ. Պոլսոյ ռազմական յատուկ ատեանի վճիռները:
- 1965-էն 2010 թթ.-ներուն սոյն ցեղասպանութիւնը դատապարտած պետութիւններուն ցանկը:
- 1984 թ.-ի ժողովուրդներու մշտական ատեանի վճիռը:
- 1985 թ.-ի ՄԱԿ-ի մարդկային իրաւանց ենթայանձնախումբի որոշումը:
- 1987 թ.-ի Եւրոպական Խորհրդարանի որոշումը:
- 2007 թ.-ի «Բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու մասին» Հռչակագիրը:
- 2011 թ.-ի Արժանտինի գերագոյն ատեանի վճիռը:

Արմենակ ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆ՝ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի Նախագահ

* * *

ԴԻՄՈՒՄ

ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի անդամներուն, Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը ստորագրած պետութիւններուն, միջազգային ընկերակցութեան անդամ պետութիւններուն՝ Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներուն վերաբերեալ

Իւրաքանչիւր ազգ ապրելու, զարգանալու եւ ապագայ ունենալու իրաւունք ունի:

Ապրելու, զարգանալու եւ ապագայ ունենալու իրաւունք ունի նաեւ հայութիւնը՝ Արեւմտեան Հայաստանի հայութիւնը, Միջին Արեւելքի մէջ ապրող հայութիւնը, որն ի դէպ, այդ իրաւունքը վաստակած է քաղաքակրթական հարուստ անցեալով, ստեղծագործ ներկայով եւ ապագայի նկատմամբ լուսաւոր հաւատքով:

Յիշեցնենք, որ Միջին Արեւելքի մէջ ապրող հայութիւնը տարածաշրջանին մէջ վերահաստատուած է 1894-1923 թթ.-ներուն, հայութեան նկատմամբ թրքական երեք կառավարութիւններու իրականացուցած ցեղասպանութեան ու բռնագաղթի՝ ծրագրուած յանցագործ քաղաքականութեան հետեւանքով, զոր 1915 թուականի Մայիս 24-ին դատապարտեցին Մեծ Բրիտանիան, Ռուսաստանն ու Ֆրանսան՝ զայն որակելով իբրեւ «յանցագործութիւն մարդկայնութեան դէմ»:

Ինչպէս նշեցինք, Միջազգային ընկերակցութեան կողմէ՝ 1920-ական թուականներուն ճանչցուած եւ հաստատուած են հայութեան իրաւունքները Բնօրրան Հայրենիքի (Արեւմտեան

Պետական փաստաթուղթեր

Հայաստանի) նկատմամբ, բայց չեն իրականացրած: Ատիկա այդ ժամանակաշրջանին գործող միջազգային ընկերակցության մեծ բացթողումն էր, որ հնարավոր է թելադրուած էր նեղ շահադիտական ռազմա-քաղաքական ինչ-ինչ հաշուարկներով:

Սակայն նոյն սխալը նոյն հետեւանքներով աններելի է կրկնել այսօր, տարածաշրջանի պետութիւններուն եւ ժողովուրդներուն նկատմամբ պատմական այս բարդ ժամանակահատուածին, նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ կայուն խաղաղութիւն եւ խաղաղ համագործակցութիւն հաստատելու համար անհրաժեշտ է կեանքի կոչել եւ վերջնականապէս հանգուցալուծել տարածաշրջանին մէջ առկայ շարք մը բարդ խնդիրներ, ներառեալ՝ Հայկական Հարցը:

Հետեւաբար, Արտերկրի հայութեան, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի եւ Սուրիոյ հայութեան հիմնախնդիրները լուծելու համար կ'առաջարկենք.

-կեանքի կոչել եւ իրականացնել Արեւմտեան Հայաստանի հայութեան Բնօրրան Հայրենիք վերադառնալու իրաւունքը՝ անկէ բխող իրաւական - քաղաքական բոլոր պարտաւորութիւններով եւ իրաւունքներով հանդերձ, ներառեալ՝ անկախ պետութեան հաստատման, հաշուի առնելով ԱՄՆ-ի 28-րդ նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնի 1920 թ.-ի Նոյեմբեր 22-ին կայացուցած Իրաւարար վճիռը եւ այդ վճիռով Հայաստանին յատկացուած տարածքը, որ բռնագրաւուած է առ այսօր:

-կեանքի կոչել եւ իրականացնել անյապաղ Կիլիկիային անկախութիւն շնորհելու իրաւական - քաղաքական դրոյթը, հաշուի առնելով՝ 1920 թ.-ի Օգոստոս 4-ի Կիլիկիոյ Անկախութեան մասին հռչակագիրը, եւ ՄԱԿ-ի 1968թ.-ի «Գաղութային երկիրներուն անյապաղ անկախութիւն շնորհելու մասին» համաձայնագիրը:

-կեանքի կոչել եւ իրականացնել Արեւմտեան Հայաստանի եւ Կիլիկեան Հայաստանի տարածքի ապառազմականացումը, հաշուի առնելով՝

-2011 թուականին Մարտ 29-ի Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի եւ Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարութեան Որոշումը «Արեւմտեան Հայաստանի հայերու եւ Արեւմտեան Հայաստանի՝ Մշտական, զինուած, դրական չէզոքութեան քաղաքականութիւնն ընտրելու մասին»,

-եւ 2011 թուականի Սեպտեմբերին Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի եւ Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարութեան ՄԱԿ-ի անվտանգութեան խորհուրդին ուղղուած դիմումը, ուր կ'առաջարկուէր կեանքի կոչել ԱՄՆ-ի 28-րդ նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնի Իրաւարար վճիռը, եւ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի եւ Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարութեան չէզոքութեան որոշման հիման վրայ՝ ապառազմականացնել Կիլիկեան Հայաստանի եւ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքը:

Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարութեան վարչապետ 12.03.2014 թ.

* * *

ԴԻՄՈՒՄ

ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդին, ՄԱԿ-ի անդամ պետութիւններուն, Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը ստորագրած պետութիւններուն՝

Միջին Արեւելքի հայութեան ինքնապաշտպանութեան ուժեր կազմաւորելու մասին,

Իբրեւ ամբողջ աշխարհի մարդու իրաւունքներու, իրական ժողովրդավարութեան եւ քաղաքակրթական արժէքներու պաշտպանութեան, յատկապէս տարածաշրջանային համաշխարհային

անվտանգութեան եւ համընդհանուր խաղաղութեան պատուար կազմակերպութեան ղեկավարի, մեր պարտքը կը համարենք տեղեկացնել Ձեզի՝ Միջին Արեւելքի հայութեան ինքնապաշտպանութեան ուժեր կազմաւորելու որոշման մասին: Ըստ այդմ Ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այն փաստացի իրողութիւններուն վրայ, որոնք պատճառ հանդիսացան կայացնելու այդ որոշումը:

Սուրիոյ մէջ սուրիական ծայրայեղ ընդդիմութեան կողմէ Քեսապի բռնագրաւումն ու Քեսապի հայութեան նոր բռնագաղթը, որոնք ցոյց կու տան, թէ ինչ վտանգաւոր չափերու հասած է Սուրիոյ հայութեան, Միջին Արեւելքի հայութեան եւ քրիստոնեաներու կեանքի եւ գոյքի ապահովութեան ու անվտանգութեան ուղղուած այլատեսացութեան ու անհանդուրժողականութեան, բռնութեան ու ցեղասպանութեան սպառնալիքներու ողջ համալիր փաթեթն ու չդադրող սարդիչ գործողութիւններուն շարքը:

Կարելոր կը համարենք առանձնայատուկ նշել, որ Միջին Արեւելքի հայութեան եւ քրիստոնեաներուն դէմ իրականացուող ռաիզմի ու ցեղասպանութեան ներկայ նոր սպառնալիքով կը բացայայտուի յատկապէս Սուրիոյ եւ Միջին Արեւելքի հայութեանն ուղղուած հետեւեալ իրողութիւնները, որոնք ծնունդ առնելով անցեալին, կրկին կը բացայայտուին ներկայիս, եւ միանգամայն հնարաւոր է, որ նոր թափով շարունակուին ապագային. -բռնագաղթի այս նոր ցինիկ փաստով վերաբացուած են Հայոց Ցեղասպանութեան յիշողութիւնն ու անոր ճանաչման, դատապարտման եւ հատուցման թղթածրարի վերագործարկման անհարժեշտութիւնը,

-վերաբացուած են Արեւմտեան Հայաստանի նկատմամբ Հայոց իրաւունքներու փաթեթի վերաթարծման եւ իրականացման խնդիրը,

-իրական վտանգէն արթնցած է ամբողջ հայութիւնը, ինչպէս տեղի ունեցաւ Սոււզայիթեան ցեղասպանութենէն յետոյ,

-վերաբացուած են ընդհանրապէս Միջին Արեւելքի հայութեան, Հայաստանի ու Արցախի անվտանգութեան հետ կապուած հարցերու, եւ մասնաւորապէս հայկական բնակավայրերու ինքնապաշտպանութեան կազմակերպման խնդիրներու ողջ համալիր փաթեթը:

Հաշուի առնելով այս իրողութիւնը, ինչպէս եւ Սուրիոյ հայութեան, Միջին Արեւելքի հայութեան եւ Արեւմտեան Հայաստանի հայերու եւ Միջին Արեւելքի քրիստոնեաներու կեանքի, գոյքի անվտանգութիւնը ապահովելու անհրաժեշտութիւնը, եւ հիմնուելով

-Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի եւ Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարութեան «Արեւմտեան Հայաստանի հայերու եւ Արեւմտեան Հայաստանի մշտական, զինուած, դրական չէզոքութեան քաղաքականութիւնն ընտրելու մասին» որոշման (ընդունուած՝ 2011թ.-ի Մարտ 29-ին), եւ որ 1965 թ.-ի Ապրիլ 24-ին երեւանեան շարժումով ու ցոյցերով չէզոքացուեցաւ Հայերու ցեղասպանութեան ճանաչման եւ իրաւունքներու շուրջ 50-ամեայ շրջափակումը, որուն հետեւեցաւ հայութեան նոր պայքարը սեփական իրաւունքներու պաշտպանութեան հարցով, նկատի առնելով, որ 1965-էն 2015 թթ.-ներուն ընթացքին Հայոց Ցեղասպանութիւնը ճանչցած եւ դատապարտած են 20-էն աւելի պետութիւններ եւ բազմաթիւ միջազգային կազմակերպութիւններ եւ կառոյցներ, եւ որ այդ գործընթացը այսօր ալ կը շարունակուի,

հաշուի առնելով՝ Միջին Արեւելքի հայ համայնքները, ՀՀ-ին ու ԼՂՀ-ին եւ համայն հայութեան սպառնացող ներկայ ռազմա-քաղաքական մարտահրաւերները,

հաշուի առնելով այն յայտնի իրողութիւնը, որ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեայ տարելիցի ծեռնարկներու ւարտով իրականութեան մէջ կը սկսի հայութեան իրաւունքներու պաշտպանութեան նոր վճռական փուլը,

հաշուի առնելով, որ Հայոց Ցեղասպանութեան պատասխանատուները՝ իբրեւ ցեղասպանութեան կազմակերպիչ յանցագործներ, դատապարտուած են 1919 թ.-ին Կոնստանդնուպոլսոյ

Պետական փաստաթուղթեր

ռազմական յատուկ ատենանիս կողմէ, եւ իբրեւ ցեղասպանութեան հետեւանքներու վերացման ուղղուած որոշումներ 1919 թ.-ին Փարիզի վեհաժողովի յատուկ յանձնաժողովը հաշուարկած է 1915-էն 1918 թթ.-ներուն Արեւմտեան Հայաստանին հասցուած վնասի չափը, որ 1920 թ.-ի Օգոստոս 10-ին ստորագրուած է Սեւրի պայմանագիրը, իսկ 1920 թ.-ի Նոյեմբեր 22-ին ԱՄՆ-ի 28-րդ նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնը վաւերացուցած է Իրաւարար վճիռ Հայաստանի եւ Թիւրքիոյ միջեւ սահմանին մասին,

հաշուի առնելով, որ 2014 թ.-ին աւարտուած է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Հայաստան) պետական կառոյցներու ձեւաւորումը՝ կառավարութիւն, խորհրդարան, նախագահական համակարգ,

ՄԱԿ-ի անդամ երկիրներու կառավարութիւններէն կը խնդրենք՝ ՄԱԿ-ի հովանիի ներքոյ իրաւական-քաղաքական գործընթաց սկսիլ, ապահովելու համար 1919-1920 թթ.-ներուն կայացուած որոշումներուն իրականացումը, պաշտպանելու եւ հաստատելու համար Արեւմտեան Հայաստանի հայերու եւ քաղաքացիներու եւ Արեւմտեան Հայաստանի բնիկներու ազատ ապրելու, զարգանալու եւ ապագայ ունենալու իրաւունքը Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան հովանիին ներքոյ՝ Բնօրրան Հայրենիքին մէջ:

**Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան վարչապետ
26.04.2015 թ.**

* * *

ԴԻՍՈՒՍ

ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդին՝

Տէր Զօրի Սրբոց Նահատակաց հայկական եկեղեցին պայթեցնելու փաստին առընչութեամբ

ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի յարգելի անդամներ.

Ահա կրկին գործեց հայութեանն ու Հայաստանին ուղղուած ժամանակակից սպառնալիք մը եւ մարտահրաւէր մը եւս, այս անգամ ուղղուած Հայոց պատմամշակութային եւ հոգետոր արժէքներէն մէկուն՝ Տէր Զօրի Սրբոց Նահատակաց հայկական եկեղեցիին դէմ, որ Հայոց Ցեղասպանութեան նահատակներու եւ զոհերու յիշատակը կը յաւերժացնէր տարածաշրջանին մէջ:

Ճիշդ նոյն տրամաբանութեամբ, 1988-էն սկսեալ եւ նոր թափով մը սկսած է ու կը շարունակուի Հայոց պատմամշակութային եւ քաղաքակրթական արժէքներու, ներառեալ՝ Նախճաւանի միջնադարեան խաչքարերու համալիրի բարբարոսական ոչնչացումը ատրպէյջանցիներու ձեռքով, կարծես քիչ էր 600 հազարի հասնող Ատրպէյջանի հայ քաղաքացիներու ցեղասպանութիւնն ու բռնազաղթը 1988-էն 1990-ի ընթացքին:

Այլեւս բաւարար չէ կրկնել. «Անպատիժ յանցագործութիւնը կը ծնի նոր յանցագործութիւն»: Այլեւս

ժամանակն է յանցագործը յայտնաբերելու եւ պատժելու:

Հայութեան համար այլեւս չափէն աւելի շատ են օրինակները, որոնք սկսելով Հայոց Ցեղասպանութեան սկզբնաւորման տարիներէն՝ 1894-96-ին, շարունակուելով շուրջ 30 տարի՝ մինչեւ 1923 թուական, յարավուփոխ եւ այլակերպ կերպարանքներ ընդունելով՝ ազգասպանութենէն ու բռնազաղթէն մինչեւ մշակութային ցեղասպանութիւն, ցեղասպանութեան ժխտողականութիւն, հայոց պատմութեան ու մշակոյթի կեղծարարութիւնն ու նենգափոխում, այլատեսացութիւն, հայատեսացութիւնն ու ռասիզմ... որ յետագային 1937-ին նոյն ձեւով արտայայտուեցաւ, իբրեւ Տէրսիմի հայերու կոտորածներ եւ հալածանքներ:

Յարգելի Նախագահութիւն Անվտանգութեան Խորհուրդի.

Կ'առաջարկենք դատապարտել այս հերթական բարբարոսութիւնը, եւ միջազգային հետաքննութիւն նախաձեռնել մեղաւոր-

ները յայտնաբերելու եւ պատժելու ուղղութեամբ: Այդ գործողութեան արդիւնաւետ իրականացումը միայն պատիւ եւ յարգանք պիտի բերէ միջազգային հեղինակաւոր Ձեր կառոյցին:

Մենք կը հաւատանք, որ «Ոճիր եւ պատիժ» սկզբունքին համաձայն՝ Ձեր արդարադատութիւնը անվրէպ պիտի գործէ եւ հայութիւնը իրաւունք ունի հաւատալու եւ շնորհակալութիւն յայտնելու Ձեզի:

Այլապէս, այս վտանգաւոր ծրագրաւորման գործողութիւնը բոլոր իմաստներով դուրս կու գայ վերահսկողութենէն, իբրեւ համամարդկային արժէքներուն ուղղուած համաշխարհային սպառնալիք:

**Արմենակ Աբրահամեան՝ Արեւմտեան Հայաստանի
Հանրապետութեան Նախագահ
25.09.2014 թ.**

* * *

ՈՒՂԵՐԶ

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահէն՝

ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդին, ՄԱԿ-ի անդամ պետութիւններուն, Սեւրի խաղաղութեան դաշնագիրը ստորագրած պետութիւններուն,

Հաշուի առնելով՝ ՄԱԿ-ի Մարդու Իրաւունքներու Համընդհանուր Հռչակագիրը, «ցեղասպանութեան յանցագործութիւնները կանխարգիլելու եւ դատապարտելու մասին» եւ «պատերազմի եւ մարդկութեան դէմ յանցագործութիւններու նկատմամբ վաղեմութեան ժամկէտ չկիրառելու մասին» համաձայնագրերը, Հաշուի առնելով, որ Հայոց Ցեղասպանութեան կազմակերպիչները դատապարտուած են 1919-ին Կոնստանդնուպոլսոյ ռազմական յատուկ ատենանիս կողմէ,

հաշուի առնելով, որ իբրեւ ցեղասպանութեան հատուցում՝ 1919-ին Փարիզի վեհաժողովի յատուկ յանձնաժողովը հաշուարկած է 1915-1918-ին Արեւմտեան Հայաստանին հասցուած վնասին չափը, իսկ 1920 Օգոստոս 10-ին ստորագրուած է Սեւրի խաղաղութեան պայմանագիրը եւ 1920 Նոյեմբեր 22-ին ԱՄՆ-ի 28-րդ նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնը վաւերացուցած է Իրաւարար վճիռ Հայաստանի եւ Թիւրքիոյ միջեւ սահմանին մասին, որ կը նշանակէ, թէ ցեղասպանութեան կազմակերպիչներուն եւ յանցագործներուն դատապարտումը տեղի ունեցած է, նիւթական վնասի չափը հաշուարկուած է, որոշուած է տարածքը, որուն վրայ կը տարածուի Հայաստանի Պետութեան տիտղոսը, նկատի առնելով, որ 2004-էն սկսեալ ձեւաւորուած է Արեւմտեան Հայաստանի հայերու ինքնութեան եւ քաղաքացիութեան կառոյցը, որու համակարգին վրայ ձեւաւորուած է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Հայաստան) իրաւական-քաղաքական հիմքերը եւ պետականաստեղծ կառոյցները՝ կառավարութիւնը, խորհրդարանը, նախագահի կառոյցը, նկատի առնելով, որ Արեւմտեան Հայաստանի հայերը, ինչպէս իւրաքանչիւր ազգ այս աշխարհի վրայ՝ ապրելու, զարգանալու եւ ապագայ ունենալու իրաւունք ունին, որ կը նշանակէ, թէ անոնք իրաւունք ունին պահանջելու սեփական պետութեան հաստատումը Բնօրրան Հայրենիքին՝ Արեւմտեան Հայաստանի մէջ,

կը յայտնենք, 2015 Ապրիլ 24-էն յետոյ, Արեւմտեան Հայաստանի հայերու եւ Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքացիներու, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան պատրաստակամութիւնը Հայոց դէմ կատարուած Ցեղասպանութեան հետեւանքներուն վերացման նպատակով՝ 1915-1918-ի ընթացքին, հայութեան հասցուած բարոյական, նիւթական եւ տարածքային վնասի հատուցման իրականացման իրաւական-քաղաքական գործընթաց սկսելու մասին:

**Արմենակ Աբրահամեան՝ Արեւմտեան Հայաստանի
Հանրապետութեան Նախագահ**

24.04.2015 թ.

* * *

ՈՒՂԵՐՁ

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահի

«Համայն հայութեան, Արեւմտեան Հայաստանի հայերուն ու քաղաքացիներուն, հայ անհատին ու հայկական կառոյցներուն»

Հաշուի առնելով, որ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեայ տարելիցի ծեռնարկներու աւարտով իրականութեան մէջ կը սկսի հայութեան իրաւունքներու պաշտպանութեան եւ հաստատման նոր վճռական փուլը,

հաշուի առնելով, որ 2014 Հոկտեմբեր 10-ին հրապարակուած է «Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներու պաշտպանութեան իրաւական-քաղաքական միասնական փաթեթը»,

հաշուի առնելով, որ 2015 Յունուար 29-ին հռչակուած է «Հայոց Ցեղասպանութեան 100ամեայ տարելիցի համայկական հռչակագիրը»,

ինչպէս նաեւ հաշուի առնելով՝ Մերձաւոր Արեւելքի հայ համայնքներուն, ՀՀ-ին ու ԼՂՀին ու համայն հայութեան սպառնացող ներկայի ռազմաքաղաքական մարտահրաւիրները,

նկատի առնելով, որ Հայոց Ցեղասպանութեան կազմակերպիչները դատապարտուած են 1919-ին Կոնստանդնուպոլսոյ ռազմական յատուկ ատեանին կողմէ եւ իբրեւ

ցեղասպանութեան հատուցում՝ 1919-ին Փարիզի վեհաժողովի յատուկ յանձնաժողովը հաշուարկած է 1915-1918-ին Արեւմտեան Հայաստանին հասցուած վնասին չափը, որ 1920 Օգոստոս 10-ին ստորագրուած է Սեւրի խաղաղութեան պայմանագիրը, իսկ 1920 Նոյեմբեր 22-ին ԱՄՆ 28-րդ նախագահ Վուտրօ Ուիլսոնը վաւերացուցած է Իրաւարար վճիռ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանի մասին, որ կը նշանակէ, որ ցեղասպանութեան կազմակերպիչներու դատապարտումը տեղի ունեցած է, նիւթական վնասի չափը հաշուարկուած է, որոշուած է տարածքը, որուն վրայ կը տարածուի Հայաստան Պետութեան տիրոջը,

նկատի առնելով, որ 2014-ին աւարտած է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Հայաստան) պետական կառոյցներու ձեւաւորումը՝ կառավարութեան, խորհրդարանի, նախագահի կառոյցի,

կը յայտնենք, 2015 Ապրիլ 24-էն յետոյ, Արեւմտեան Հայաստանի հայերու եւ Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքացիներու, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան պատրաստակամութիւնը Հայոց Ցեղասպանութեան հետեւանքներու վերացման նպատակով՝ 1915-1918-ի ընթացքին, հայութեան հասցուած բարոյական, նիւթական եւ տարածքային վնասի հատուցման իրականացման իրաւական-քաղաքական գործընթաց սկսելու մասին:

Համայն հայութեան կը հրաւիրենք Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան պետականաստեղծ կառոյցներուն մէջ եւ անոր շուրջ համախմբուելու եւ միանաբար պաշտպանելու եւ հաստատելու մեր բոլոր իրաւունքները:

Արմենակ Աբրահամեան Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ

24.04.2015 թ.

* * *

ՈՒՂԵՐՁ

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային ժողովի (խորհրդարանի)

«ՄԱԿ-ի անդամ երկիրներու խորհրդարաններուն»

Նկատի առնելով, որ 1965-2015-ի ընթացքին Հայոց Ցեղասպանութիւնը արդէն իսկ ճանչցած եւ դատապարտած են 20-էն աւելի պետութիւններու խորհրդարաններ եւ բազմաթիւ միջազգային կազմակերպութիւններ եւ կառոյցներ,

նկատի առնելով, որ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեայ տարելիցի յիշատակի ոգեկոչումներուն զուգահեռ Հայոց Ցեղասպանութիւնը ճանչցած ու դատապարտած են

Եւրոխորհրդարանը, Վատիկանը, Աւստրիան, Գերմանիան եւ շարք մը այլ երկիրներ ու կառոյցներ եւ որ ցեղասպանութեան դատապարտման գործընթացը կը շարունակուի,

նկատի առնելով՝ Մերձաւոր Արեւելքի հայ համայնքներուն, ՀՀ-ին ու ԼՂՀ-ին եւ համայն հայութեան սպառնացող ներկայի ռազմաքաղաքական մարտահրաւիրները,

նկատի առնելով այն յայտնի իրողութիւնը, որ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեայ տարելիցի ծեռնարկներու աւարտով իրականութեան մէջ կը սկսի հայութեան իրաւունքներու պաշտպանութեան նոր վճռական փուլը,

հաշուի առնելով, որ Թուրքիոյ Հանրապետութիւնը կը շարունակէ ժխտել Հայոց Ցեղասպանութեան փաստը եւ կը վարէ այդ փաստի ժխտման ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւն,

հաշուի առնելով, որ Հայոց Ցեղասպանութեան կազմակերպիչները Կոնստանդնուպոլսոյ ռազմական յատուկ ատեանի կողմէն 1919-ին ճանչցուած են իբրեւ մարդկութեան դէմ ուղղուած յանցագործութեան պատասխանատուներ եւ այդ ատեանի վճիռով դատապարտուած, որ 1919-ին Փարիզի վեհաժողովի յատուկ յանձնաժողովը հաշուարկած է 1915-1918-ին Արեւմտեան Հայաստանին հասցուած վնասին չափը, որ 1920 Օգոստոս 10-ին ստորագրուած է Սեւրի խաղաղութեան պայմանագիրը, իսկ 1920 Նոյեմբեր 22-ին ԱՄՆ 28-րդ նախագահ Վուտրօ Ուիլսոնը վաւերացուցած է Իրաւարար վճիռ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանի մասին,

հաշուի առնելով, որ 2014-ին աւարտած է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Հայաստան) պետական կառոյցներու ձեւաւորումը՝ կառավարութեան, խորհրդարանի, նախագահի կառոյցի,

ՄԱԿ-ի անդամ երկիրներու խորհրդարաններէն կը խնդրենք, ՄԱԿ-ի հովանիին տակ, իրաւական-քաղաքական գործընթաց ձեւաւորել ապահովելու համար 1919-1920-ին կայացած վերոնշեալ որոշումներու իրականացումը, պաշտպանելու եւ հաստատելու համար Արեւմտեան Հայաստանի հայերու եւ քաղաքացիներու եւ Արեւմտեան Հայաստանի բնիկներու ազատ ապրելու, զարգանալու եւ ապագայ ունենալու իրաւունքը Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան հովանիի տակ՝ Բնօրրան Հայրենիքի մէջ:

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային ժողովի Նախագահ

25.04.2015 թ.

Շարունակութիւնը յաջորդ թիւով

Երկուշաբթի 01 Յուլիս 2019 - Թիւ 13

Հրատարակչութիւն՝

Արեւմտեան Հայաստանի
Ուսումնասիրութիւններու Կեդրոնի

Հետադարձ կապ
mfa@warmeniagov.com